

TIE ONNISTUNEeseen ESIINTYMISEEN

Pianistin kuuden esiintymisprosessin kertomaa

Heidi Rosenlund

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogin
suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Musiiikin koulutusohjelma
Musiiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

ROSENLUND, HEIDI:

Tie onnistuneeseen esiintymiseen. Pianistin kuuden esiintymisprosessin kertomaa.

Opinnäytetyö 74 s.

Huhtikuu 2011

Esiintyminen on muusikon ammatissa luonnollinen asia – se kuuluu osana muusikon työhön. Se on kuitenkin asia, johon ei muusikoiden koulutuksessa ole liiemmin puututtu. Esiintymiskoulutusta ei ainakaan minun aikani ollut, joten ainoa mahdollisuus opin saamiseksi oli oma opettaja. Kaikki opettajat eivät kuitenkaan liiemmin paneudu esiintymiskoulutuksen antamiseen oppilailleen. Niinpä päätin itse ottaa selvää, mitkä asiat vaikuttavat esiintymisen onnistumiseen.

Työn tavoite oli löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Tavoite oli kuuden esiintymisprosessin kautta löytää keinoja onnistuneen esiintymisen saavuttamiseksi ja näin kehittää omaa esiintymistä. Työn tarkoitus oli harjoitella valittu teos, W.A. Mozartin Pianokonsertto nro 10 Es-duuri, KV 449, valmiiksi esittämistä varten. Tämän jälkeen teosta tuli esittää useita kertoja. Esiintymisprosessit tuli kirjata muistiin kolmessa vaiheessa oppimispäiväkirja-tyyppisesti. Vaiheet olivat: esiintymiseen valmistautuminen, esiintyminen ja esiintymisen jälkitunnelmat. Muistiinpanojen ja niiden jälkeenpäin tapahtuvan analysoinnin avulla oli tarkoitus löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Etsin vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin: Miten esiintymiseen tulisi valmistautua? Mitä valmistautumisessa tulee ottaa huomioon? Mitkä asiat ovat merkityksellisiä onnistuneen esiintymisen kannalta, mitkä eivät? Oliko esiintyminen mennyt sen mukaisesti, mitä olotila ennen esiintymistä antoi odottaa? Löytyikö parannettavaa eli mitä voisi tehdä toisin?

Työn teoreettisessa osassa nostetaan esiin esiintymiseen ja onnistumiseen liittyviä käsitteitä sekä esitellään W.A.Mozart pianosäveltäjänä. Käsitteitä ovat oppimispäiväkirja, esiintyminen, onnistuminen, Mozart, piano ja konsertto.

Esiintymisprosesseista esiinnousseiden asioiden avulla pyrin löytämään keinoja onnistuneen esiintymisen saavuttamiseksi. Vaikka tulokset on löydetty yhden ihmisen kautta, uskon niiden olevan päteviä myös monen muun soittajan kohdalla. Koska kokemukset kuitenkin ovat henkilökohtaisia, ne eivät pyri olemaan ainoa oikea totuus. Esiinnousseet asiat ovat vain yksi, hyvin henkilökohtainen kuvaus esiintyjän kokemuksista. Olen koonnut asiat lähinnä itseäni ja omaa kehitystäni varten mutta uskon, että niistä voi olla hyötyä myös muille esiintyville muusikoille ja musiikin opiskelijoille.

Asiasanat: esiintyminen, onnistuminen, onnistunut esiintyminen, piano, Mozart, konsertto

ABSTRACT

Tampereen Ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Music,
Opition of Music Pedagogue, instrumental pedagogue

ROSENLUND, HEIDI

A route to a successful performance. Findings based on a pianist's six different perform processes.

Bachelor's thesis 74 pages

April 2011

Performing is a natural thing in a musician's life. It belongs to the profession of a musician. Nevertheless, in my view the importance of practising performing and preparing for a performance is not spoken enough of.

The purpose of this work was to find a route to a successful performance. I didn't know what the best way to prepare myself for the concert is, but I wanted to find it. I wanted to find out which factors affect performing and what should be payed attention to in order to succeed in a performance.

I carried out the study by practising a piano concerto by W.A. Mozart and performing it several times. A learning diary was kept during all performance processes. Keeping the diary made it apparent that it was important to prepare performance always as well as possible, make notes about the performance afterwards and analyse the performance session and preparing session afterwards.

I sought to find a way to a successful performance through the processes and with the findings that came up through the processes. These included many kinds of ideas for getting prepared for the concert. These findings are presented at the end of the work.

Keywords: performing, succeeding, successful performance, piano, Mozart, concerto

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 TYÖN TOTEUTUS.....	8
2.1 Esiintymiseen valmistautuminen.....	9
2.2 Esiintyminen.....	10
2.3 Esiintymisen jälkeiset tunnelmat ja analysointi.....	10
3 OPPIMISPÄIVÄKIRJA.....	11
4 ESIINTYMINEN.....	13
4.1 Esiintymisjännitys ja vireytyminen.....	13
4.2 Esiintymisen harjoittelu.....	15
4.3 Arviointi ja palautteen saaminen esiintymisestä.....	17
5 ONNISTUMINEN.....	19
5.1 Onnistunut esiintyminen.....	19
5.2 Onnistumisen osatekijät.....	21
6 MOZART, PIANO JA PIANOKONSERTTO.....	25
6.1 Wolfgang Amadeus Mozart.....	25
6.2 Mozart ja piano.....	26
6.3 Mozart ja pianokonsertto	27
6.4 Pianokonsertto nro 10 Es-duuri KV 449.....	28
7 ESIINTYMISPROSESSIEN ESITTELY.....	31
7.1 Lähtökohdat esiintymisprosesseille.....	31
7.2 Esiintymisprosessien esittelytapa.....	32
7.3 Ensimmäinen esiintymisprosessi: Professori Liisa Pohjolan mestarikurssi.....	33
7.4 Toinen esiintymisprosessi: Konsertti Hämeenlinnan Raatihuoneella.....	36
7.5 Kolmas esiintymisprosessi: Konsertti Oulussa ammattikorkeakoulun salissa....	40
7.6 Neljäs esiintymisprosessi: Professori Ralf Gothonin mestarikurssi Tampereella	44
7.7 Viides esiintymisprosessi: Konsertti Tampereella Pyynikkisalissa.....	46
7.8 Kuudes esiintymisprosessi: Konsertti Helsingissä Pitskun kulttuurikirkossa....	50
8 ESIINTYMISPROSESSEISTA ESIINNOUSSUTTA.....	53
8.1 Ohjeita valmistautumiseen.....	54
8.2 Ohjeita konserttia edeltävälle päivälle.....	56
8.3 Ohjeita esiintymiseen.....	58
8.4 Yleisiä huomioita valmistautumiseen ja esiintymiseen liittyen.....	62
8.5 Itselle kootut ohjeet harjoitteluun juuri ennen esiintymistä.....	64
8.6 Ohjeita harjoitteluun esiintymisten välillä.....	65
8.7 Itselle koottu selviytymisopas liian kiireisten päivien varalle.....	66
9 POHDINTAA.....	68
LÄHTEET.....	73

1 JOHDANTO

Kun valmistuin muusikoksi vuonna 2006, opinnäytteen aiheena oli harjoittelu. Tutkin omaa harjoittelua tavoitteena löytää keinoja tehokkaan harjoittelun toteuttamiseksi. Tutkimusprosessi päättyi siihen, kun mielestäni osasin kappaleen niin hyvin, että olisin voinut esittää sen. Rajasin kuitenkin esittämisen työn ulkopuolelle. Nyt, toisen opinnäytteen kohdalla, tuntui luontevalta viedä prosessi loppuun ja tutkia teoksen harjoittelun jälkeistä elämää – teoksen esittämistä yleisölle.

Aikaisemman työn harjoiteltavana materiaalina oli kaksi Johann Sebastian Bachin preludia ja fuugaa. Kaksi teosta siitä syystä, että tuolloin vertailin kahta harjoitusprosessia keskenään. Harjoittelin molemmat fuugat eri tavoin – eri ohjeiden mukaan – ja vertailin oppimisprosesseja keskenään. Preludit ja fuugat tuntuivat oikein sopivalta materiaaalilta kyseiseen työhön. Nyt näiden kappaleiden uudelleen harjoittelu ei kuitenkaan tuntunut ajankohtaiselta eikä mielekkäältä. Niinpä jouduin miettimään harjoiteltavan materiaalin uudelleen.

Minua oli pyydetty soittamaan solistiosuus Wolfgang Amadeus Mozartin Pianokonsertosta nro 10 Es-duuri KV 449 kevään 2008 aikana. Tämä oli suunnattoman mielenkiintoinen tarjous enkä tietenkään halunnut kieltäytyä sellaisesta. Pian oivalsin, että kyseinen teos sopii täydellisesti myös uuden opinnäytteen aiheeksi ja siihen harjoiteltavaksi materiaaliksi. Tällä kertaa en varsinaisesti vertaillut prosesseja keskenään, joten yksi teos oli riittävä. Rajasin opinnäytteen käsittelemään tällä kertaa yhtä teosta, Mozartin Pianokonserttoa nro 10 Es-duuri, KV 449.

Myös työn kohteen rajasin yhteen henkilöön. Olin tehnyt ensimmäisen opinnäytetyön kohteena kirjoittaja itse ja se osoittautui parhaaksi ratkaisuksi. Kun tutkii itseään, voi vaatia paljon – paljon enemmän kuin toiselta voisi vaatia. Tällainen tutkimus vie aina paljon aikaa. Lisäksi se vaatii äärimmäistä sitoutumista ja tinkimätöntä työskentelyä. Tällaista en olisi voinut vaatia keneltäkään muulta kuin itseltäni. Näistä syistä päädyin harjoittelemaan teoksen itse ja tutkimaan omaa työskentelyäni esiintymisiin liittyen.

Vaikka konsertto on sävelletty orkesterille ja solistille, esitin solistiosuuden tällä kertaa jousikvartetin kanssa. Mozart on itse tehnyt kyseisestä konsertosta sovituksen jousikvartetille ja pianolle. Teos toimii musiikillisesti vallan hyvin myös ilman puhallinsoittimia, jotka jousikvartettiversiosta on jätetty pois.

Työn tavoitteena oli kehittää omaa esiintymistä – ei niinkään ulkoisten asioiden kannalta, vaan onnistumisen kokemuksen kannalta. Tavoitteena oli löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Halusin selvittää kuinka onnistun esityksessä sillä tavoin, kun onnistun harjoitustilanteessa, ja sillä tavoin, että voin itse olla tyytyväinen esitykseeni. Tavoitteena oli löytää vastauksia muun muassa kysymyksiin miten esiintymiseen tulisi valmistautua, mitä valmistautumisessa tulee ottaa huomioon ja mitkä asiat ovat merkityksellisiä onnistuneen esiintymisen kannalta. Vaikka työn tulokset on etsitty ja löydetty yhden ihmisen kautta, uskon, että tuloksista voi olla apua myös paljon laajemmalle joukolla kiinnostuneita. Tavoitteena oli löytää keinoja, jotka auttaisivat paitsi minua itseäni myös muita kiinnostuneita onnistumaan esiintymisissä paremmin.

Työn tarkoitus oli harjoitella valittu teos niin hyvin, että se oli valmis esitettäväksi. Kun teos oli harjoiteltu, oli se tarkoitus esittää useita kertoja. Kaikki kokemukset esiintymisistä ja niihin valmistautumisesta tuli kirjata muistiin oppimispäiväkirja -tyyppisesti. Tärkeää oli kirjata ylös valmistautuminen esitykseen, tunnelmat juuri ennen esitystä sekä tunnelmat esityksen jälkeen. Oppimispäiväkirjaan tuli kirjata ylös myös muistikuvan mukaan konsertin aikaisia tunnelmia ja tapahtumia, mikäli sellaisia jäi mieleen. Koko prosessi eli kaikki muistiinpanot tuli analysoida jälkikäteen. Analysoinnin tarkoituksena oli pistää merkille sekä onnistuneet että epäonnistuneet asiat. Muistiinpanojen ja niiden jälkeenpäin tapahtuvan analysoinnin avulla oli tarkoitus löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Analysointivaiheessa mietin mm. seuraavia kysymyksiä: Oliko esiintyminen mennyt suunnitellun mukaisesti? Oliko esiintyminen mennyt sen mukaisesti, mitä olotila ennen esiintymistä antoi odottaa? Löysinkö parannettavaa eli tulisiko jotain tehdä toisin? Olinko itse tyytyväinen esitykseen?

Esityksiä kertyi kaiken kaikkiaan kuusi ja ne olivat eri puolilla Suomea. Tämä antoi erinomaisen mahdollisuuden tutkia esiintymiskokemuksia erilaisissa ympäristöissä,

erilaisilla soittimilla ja vaihtelevissa olosuhteissa. Esimerkiksi Oulussa konsertin joutui soittamaan pitkän matkustuspäivän päätteeksi, kun taas Tampereella konserttipaikalle oli kotoa 10 minuutin kävelymatka. Kyseiset konsertit antoivat mielestäni hyvin kattavan kuvan ammattimuusikon elämästä: millaista on soittaa monta konserttia peräkkäin lyhyen ajan sisällä eri puolilla Suomea.

Kirjallisessa raportissa esittelen prosessit ensimmäisestä viimeiseen eli muistiinpanot ensimmäisestä esiintymisestä viimeiseen. Esiintymisistä kaksi olivat mestarikursseja: Professori Liisa Pohjolan ja professori Ralf Gothonin mestarikurssit. Lasken nämä esiintymisiksi siinä missä neljä konserttiakin – yhtä julkisia ja yleisörikkaita tilaisuuksia nekin olivat.

Olen tutkinut työskentelyäni omakohtaisesti ikään kuin sisältä päin laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Työ on prosessikuvaus, jonka teksti perustuu esiintymisprosessien aikana tekemiini oppimispäiväkirja-tyyppisiin muistiinpanoihin.

Teoreettisessa osiossa otan esiin käsitteitä, joiden ympärille opinnäytetyö aihepiiriltään rakentuu. Koska seuraan työssä omaa työskentelyä esiintymisiin liittyen, käsitteet liittyvät esiintymiseen. Käsitteitä ovat oppimispäiväkirja, esiintyminen, onnistuminen, Mozart, piano ja konsertto. Käytän tekstissä pääosin imperfekti-aikamuotoa, koska esiintymisprosessit tapahtuivat jo ennen varsinaisen kirjallisen raportin koontia.

2 TYÖN TOTEUTUS

Esiintymistä tapahtumana voitaisiin tutkia hyvin monella eri tapaa ja monesta eri lähtökohdasta. Esimerkiksi lääketieteellisin keinoin voitaisiin ihmiseen laittaa erilaisia antureita, joilla mitattaisiin sydämenlyöntien tiheyttä, aivosähkökäyriä ja niin edelleen. Tämän kaltaisen tutkimuksen olen kuitenkin rajannut kokonaan työni ulkopuolelle. Tutkimuksen kohteeksi voisi myös valita ulkopuolisen henkilön tai ryhmän. Omassa työssä olen rajannut kohteen yhteen henkilöön, itseeni. Esitettäväksi teokseksi voisi valita käytännössä minkä tahansa teoksen. Tutkimus voisi muuttaa muotoaan rajattomasti sävellyksen aikakauden tai vaikeusasteen mukaan. Omassa työssä rajasin teoksen tarkasti yhteen ja tiettyyn teokseen: Mozartin Pianokonserttoon nro 10 Es-duuri, KV 449. Tutkimus käsittelee yhtä säveltäjää, yhtä sävellystä ja yhtä henkilöä. Tutkin omakohtaisesti omaa käyttäytymistäni ennen esiintymistä, esiintymistilanteessa sekä esiintymistilanteen jälkeen kuudessa esiintymisprosessissa, jossa soitan solistina Mozartin Pianokonsertton.

Tutkimukselle oli hankalaa löytää yhtä selkeää tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aineisto on kerätty osallistuvan havainnoinnin menetelmiä käyttäen. Tutkimuksessa on kuitenkin havaittavissa myös tiettyjä etnografisia piirteitä: kohteen toimintaa tutkittiin jokapäiväisissä tilanteissa ja ympäristöissä, omakohtaiset havainnoinnit sekä keskustelut ihmisten kanssa olivat pääasiallisimpia tietolähteitä, tietojen keräys oli ennalta suhteellisen strukturoimatonta eikä tietojen analysoinnissa käytetty valmiita luokituksia, tutkimuksen kohteena oli yhdenlainen tilanne (Eskola & Suoranta 1998, 106). Etnografiaan nähden tutkimuksesta tekee poikkeuksellisen se, että ryhmän sijaan tutkittava kohde oli tällä kertaa yksi henkilö. Toisaalta taas etnografinen piirre on se, että aineiston analyysissä tarkastellaan sen sisältämiä merkityksiä ja ihmisen toiminnan mieltä tai tavoitteita sekä tuntemuksia ja se, että raportissa tulokset esitellään pääasiassa kirjallisina kuvauksina ja selityksinä (Eskola & Suoranta 1998, 106).

Työn tarkoitus oli harjoitella ensin sekä itsenäisesti että opettajien ohjauksella Wolfgang Amadeus Mozartin Pianokonsertto nro 10 Es-duuri KV 449. Harjoitusprosessi oli

rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä oletin jo osaavani harjoitella asian vaatimalla tavalla edellisen opinnäytteen ansiosta. Harjoitusprosessin jälkeen teosta tuli esittää useita kertoja. Esiintymisprosessit tuli kirjata muistiin oppimispäiväkirja-tyyppisesti. Tärkeää oli kirjata muistiin vaiheet valmistautumisesta esityksen jälkitunnelmiin. Tarkoituksena oli tutkailla ja kommentoida esiintymisprosesseissa esiin nousseita ajatuksia ja tuntemuksia sekä kehittää omaa työskentelyä esiintymiseen liittyen esiin tulleiden huomioiden avulla. Olen rajannut työni koskemaan vain omaa luontaista tapaani esiintyä. En vertaa omaa tapaani valmistautua esiintymiseen tai omaa tapaani esiintyä valmiiseen malliin tai ohjeeseen mutta lopuksi peilaan käyttäytymistäni ja esiintymistäni teoreettista viitekehystä vasten. Työn tavoitteena oli löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen eli löytää keinoja ja muodostaa kenties ohjeita onnistumiseen esiintymistilanteessa.

Toteutin esiintymisprosessit keväällä 2008. Kaikille esiintymisprosesseille yhteistä oli tapa toteuttaa ne; esiintymisin tuli valmistautua huolella ja prosessit tuli kirjata muistiin kolmessa vaiheessa. Vaiheet olivat esiintymiseen valmistautuminen, esiintyminen sekä esiintymisen jälkeiset tunnelmat ja analysointi. Kaikki vaiheet kirjattiin ylös oppimispäiväkirja-tyyppisesti ja tulokset tuodaan julki tässä työssä.

2.1 Esiintymiseen valmistautuminen

Ideana oli valmistautua esiintymiseen mahdollisimman hyvin. Teos tuli osata mahdollisimman hyvin ennen esitystä, tuli miettiä millaista olotilaa tai oleskelutilaa tarvitsen juuri ennen esiintymistä ja millainen psyykkinen olo tukee esiintymistä. Huomiota tuli kiinnittää myös siihen, milloin kannattaa ruokailla esiintymispäivänä ja mitä muuta tulee ottaa huomioon esityksen alla. Kaikki nämä tuntemukset tuli kirjata muistiin. Valmistautumisen suunnittelu oli toivottavaa tehdä jo hyvissä ajoin, viimeistään kuitenkin esiintymistä edellisena päivänä.

2.2 Esiintyminen

Esiintymisen aikana oli tietysti mahdotonta kirjoittaa muistiinpanoja. Koetin jälkikäteen muistaa miltä esityksessä oli tuntunut ja mitä esityksessä oli tapahtunut. Muistikuvan perusteella koetin kirjoittaa ajatukset ja tuntemukset muistiin mahdollisimman tarkasti. Tuntemusten, ajatusten ja tapahtumien lisäksi pyrin kirjaamaan ylös kaiken mahdollisen, mikä saattoi olla merkityksellistä analysoinnin kannalta.

2.3 Esiintymisen jälkeiset tunnelmat ja analysointi

Esiintymisen jälkeiset tunnelmat tuli myös kirjata ylös. Tämän jälkeen esiintymistilanne jälkitunnelmineen sekä siihen valmistautuminen tuli analysoida. Analysointi tuli tapahtua mahdollisimman pian – mielellään samana iltana. Kysyin itseltäni olinko valmistautunut esiintymiseen kuten olin suunnitellut, oliko suunnitelma ollut hyvä, tuliko mieleen jotakin, mitä voisi tehdä toisin tai paremmin. Pohdin, oliko psyykkinen vire ollut optimaalinen vai oliko jokin asia vaikuttanut vireen laskemiseen tai kohoamiseen liian korkealle. Mietin, mikä tuntui hyvältä mikä huonolta.

Analysoinnin avulla oli tarkoitus saada realistinen kuva esiintymispäivän tapahtumista sekä tulla tietoisiksi omista tekemisistä ja tuntemuksista. Realistisen kuvan perusteella oli puolestaan tarkoitus kehittää oma esiintymistä ja löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Tarkoitus oli kehittää kehitettäviä asioita ja toisaalta etsiä ratkaisuja mahdollisesti esiin tulleiden ongelmien ratkaisemiseksi.

3 OPPIMISPÄIVÄKIRJA

Oppimispäiväkirjaa voidaan pitää yhtenä oman oppimisen ja harjoittelun kehittämisen menetelmänä. Tärkeää oppimispäiväkirjan kirjoittamisessa on säännöllisyys. Sen teho perustuu ajatusten säännölliseen jäsentämiseen kirjoittamalla ne ylös. Kirjoittamisen ei kuitenkaan tarvitse olla jokapäiväistä. Oppimispäiväkirjan avulla henkilö voi jäsentää ajatteluaan ja oppimistaan. Sen ensisijainen tarkoitus on kannustaa oppijaa pohdiskeluun ja oman edistymisensä arviointiin. Oppimispäiväkirjan avulla voi hahmottaa yhteyksiä opittujen tosiasioiden, käsitteiden ja periaatteiden sekä omien kokemusten ja tietojen välillä. Hyödyllisyys ajatusten jäsentäjänä piilee siinä, että kirjoittaessaan ylös omia ajatuksiaan kirjoittaja joutuu miettimään oikeanlaista, perusteltua ja totuudenmukaista esitystapaa ajatuksilleen sekä pohtimaan ajatustensa mahdollista ristiriitaisuutta tai epäloogisuutta. Tällaiset oman ajattelun ristiriidat ja puutteet tai omien käsitysten aukkokohdat eivät välttämättä tule esiin tavallisessa keskustelussa toisten ihmisten kanssa. (Korhonen 1999, 3.)

Oppimispäiväkirja voi olla julkinen tai yksityinen. Julkinen oppimispäiväkirja voi olla esimerkiksi osana opetusta ja se arvostellaan kurssin päätteeksi. Tällöin oppimispäiväkirja toimii vuorovaikutuksena oppilaan ja opettajan välillä. Yksityinen oppimispäiväkirja on vain oppijaa itseään varten. Tällöin muistiinpanojen avulla voi seurata oman oppimisprosessin ja ajattelun kehittymistä. On aivan eri asia kirjoittaa pelkästään itseään varten tai muille luettavaksi. Kun kirjoittaa vain itselleen, voi teksti olla hyvin vapaata eikä tarvitse miettiä, miten muut ymmärtävät tarkoitetun asian. Jos tekstillä on muita lukijoita, siihen ei välttämättä kirjoiteta kaikkia tuntemuksia. (Mäkinen 2002.)

Oppimispäiväkirjaan kirjataan ajatuksia sen hetkisestä prosessista: mitä parhaillaan koetetaan oppia, mikä tuntuu vaikealta ja mikä helpolta, muita tunnelmia, mihin suuntaan tilanne näyttäisi kehittyvän tai mihin suuntaan tulisi pyrkiä. Erityisen tärkeää on kuvata omia ahaa-elämyksiä ja oivalluksia sekä tunnistaa mahdollisimman tarkasti niihin johtaneita virikkeitä. Oppimispäiväkirjassa on mahdollista pohtia asian eri

lähestymistapoja ja ratkaisumalleja. Kirjoitustapa voi olla vapaa tai ennalta suunniteltuihin kysymyksiin nojaava. Johtava ajatus oppimispäiväkirjalle on, että sen tekeminen on tärkeämpää kuin tulos eli päiväkirja sinällään. Prosessi on kantanut hedelmää joka tapauksessa. (Oppimispäiväkirja 2004.)

Oppimispäiväkirja on kokemuksellinen oppimismenetelmä (Oppimispäiväkirja 2004). Sen kirjoittaminen on havaittu erityisen tehokkaaksi silloin, kun oppijan täytyy jäsentää omia kokemuksiaan suhteessa teoreettiseen tietoon. Se auttaa muodostamaan henkilökohtaisen ja kokemuksellisen näkökulman opittuihin asioihin. Jälkikäteen luettuna oppimispäiväkirja saattaa tuoda esiin oppijan kehittymisen ja sen eri vaiheet hyvinkin selkeästi. Huomataan, että aiemmin hankalilta tuntuneet asiat ovatkin ehkä muuttuneet itsestään selviksi. (Korhonen 1999, 3.)

4 ESIINTYMINEN

Yleisön eteen asteleminen ei ole koskaan sama kuin astelisi yksin harjoitusluokkaan ja soittaisi itselleen. Tilanteet eroavat toisistaan niin konkreettisissa kuin psyykkisissäkin asioissa. Harjoitustilanteessa yleisöä on harvoin, kun taas esiintymistilanteessa yleisön läsnäolo on toivottavaa. Usein harjoitustilanteessa mieli on rauhallinen eikä häiriötekijöitä ole mutta toisin on esiintymistilanteessa. Esiintymistilanteen mielentilasta, mielialasta tai sen laadusta ei koskaan voi tietää etukäteen kuten ei myöskään esiintymisen aikana esiintulevistä häiriötekijöistä.

4.1 Esiintymisjännitys ja vireytyminen

Ihmisen ollessa normaalitilassa autonomisen hermoston sympaattisen ja parasympaattisen järjestelmän välillä vallitsee mielekäs tasapaino. Esiintymistilanteen lähestyessä sympaattinen hermosto valmistaa elimistöä “taistele tai pakene” -tyyppiseen reaktioon tarvittavaan lihastyöhön ja lisääntyneeseen aineenvaihdunnan tarpeeseen. Tällöin tasapaino näiden kahden järjestelmän, sympaattisen ja parasympaattisen, välillä rikkoutuu. Kyky tällaiseen reaktioon on ollut ihmisen kehityskaassa henkiinjäämisen edellytys. Elimistömme reagoi uhkatekijöihin edelleen samalla tavoin – niin kuin uhkatilanteissa vaadittaisiin aina fyysistä ponnistelua ja voiman käyttöä. (Martin, Heiska, Syvälahti & Hoikkala 2009, 10.) Elimistömme kokee esiintymistilanteen eräänlaisena uhkatilanteena ja reagoi siksi siihen samalla tavoin kuin todelliseen, fyysisesti uhkaavaan vaaraan. Fyysisen toiminnan ohella, tai sen sijaan, mielen toiminta ja psykofyysiset rauhoittamiskeinot voivat kuitenkin vaimentaa viriämisreaktioita ja näin palauttaa tasapainon sympaattisen ja parasympaattisen järjestelmän välille (Martin ym. 2009, 10).

Sympaattinen hermosto kiihdyttää hengitystä ja verenkiertoa sekä nostaa verenpainetta. Sydämen syke lisääntyy ja pintaverisuonet supistuvat, jolloin verenkierto isoihin

lihaksiin paranee. Hapenotto, ravinteiden saatavuus ja hiilidioksidin poistaminen lisääntyvät. Ruoansulatusjärjestelmän toiminta vähenee. Kun vaaratilanne on ohi, parasympaattinen hermosto palauttaa elimistön takaisin lepoon ja rauhoittumiseen. Hengitys hidastuu, sydämen syke rauhoittuu, keuhkoputket supistuvat ja ruoan sulatus nopeutuu. Tasapaino palaa hermostojen välille. (mts. 10.)

Jo pelkästään jännityksen ja pelon ennakointi tai ajattelu aktivoivat sympaattista hermostoa. Keho valmistautuu haasteen kohtaamiseen ja pyrkii suorituskyvyn nostamiseen. Tavallisimpia tuntemuksia tällöin ovat pulssin kiihtyminen, hengityksen tihentyminen, käsien vapina, jalkojen tärinä, äänen väriseminen, suun kuivuminen, hikoilu ja punastuminen. Psyykkisiä muutoksia ovat keskittymiskyvyn heikkeneminen, halu paeta tilanteesta, ahdistuneisuus, huomion kiinnittyminen itseän, pelko siitä mitä muut ajattelevat ja häpeän tunne. (mts. 10-11.)

Edellä mainitut reaktiot ovat merkki siitä, että tilanne arvioidaan tärkeäksi. Sopiva vireystilan kohoaminen koetaan usein miellyttävänä, kun taas voimakkaat jännitysoireet toimintaa haittaavana. Vireytymisen tarkoitus on positiivinen – antaa yksilölle riittävästi energiaa ja toimintavalmiutta tilanteessa toimimiseen. Jos elimistössä ja käytöksessä tapahtuvien muutosten tarkoitus jää epäselväksi, koetaan vireytyminen helposti negatiivisena ilmiönä ja se mielletään jännittämiseksi tai jopa peloksi esiintymistä kohtaan. (mts. 11.)

Jotkut tulkitsevat vireytymisen negatiivisesti, koska ajattelevat reaktioiden olevan epänormaaleja oireita tai merkkejä vaarasta. Reaktiot koetaan epämiellyttävinä ja niiden ajatellaan kuuluvan ja näkyvän voimakkaasti ulospäin. Toiset puolestaan kokevat vireytymisen potkua antavana voimavarana ja kokevat sen myönteisenä asiana. Jos esiintyjä ei syystä tai toisesta tunne riittävästi vireytymistä, saattaa tämä heikentää esityksen laatua ja antaa esiintyjästä välinpitämättömän vaikutelman. Yleisö aistii rutinoituneen esityksen ja reagoi tylsistymällä. Hyvän vuorovaikutuksen edellytys on sopiva määrä vireytymistä. (mts. 11.)

Vireytyminen on siis kaksisuuntainen ilmiö: kun yleisö huomaa esiintyjän vireytymisen,

se herää ja vireytyy itsekkin kuuntelemaan sanomaa. Esiintyjän vireytyminen on osoitus siitä, että esiintyjä ottaa tekemisensä ja käsillä olevan tilanteen tosissaan. Tällöin yleisö tuntee olevansa arvostettu ja kiinnostuu yhä enemmän esiintyjästä ja hänen sanomastaan. Kun esiintyjän energia välittyy ja tarttuu yleisöön, on mahdollista syntyä aito vuorovaikutustilanne. (mts. 12.)

Usein yleisö huomaa vireytymisen täydellisen puutteen muttei välttämättä tavallista vireytymistä, vaikka esiintyjä tuntisi itsensä jännittyneeksi. Vireytyminen on tarpeellinen ilmiö, joka muuttuu haitalliseksi vasta, kun sen havainnoiminen aiheuttaa esiintyjässä huolta tai levottomuutta. Hyvä vertaus voisi olla vireytymisen rinnastaminen merkkivaloon: kokemattomalle esiintyjälle vireytyminen on varoitusvalo, joka kertoo, että jotakin on pielessä. Kokeneelle ja itsensä kanssa sinut olevalle esiintyjälle se on puolestaan “virta päällä” -valo, jonka tuleekin palaa, ja jonka sammumisesta puolestaan pitäisi olla huolissaan. Lyhyesti voisikin sanoa, että vireytyneenä esiintyjä on parhaimmillaan, mikäli hän osaa ottaa oikealla tavalla positiiviset asiat irti vireytymisen tuottamasta fyysisestä ja psyykkisestä tilasta. (mts. 12.)

4.2 Esiintymisen harjoittelu

Esiintymisen harjoittelu tulisi liittää kiinteästi muuhun harjoitteluun, mutta sitä laiminlyödään usein. Ei riitä, että kappale hallitaan soittotekniikan ja musiikillisten asioiden osalta, jos ei ole valmistauduttu sen esittämiseen. Esityksen kannalta olennaisinta on, että kaikki tuntuu tutulta. Ihminen pelkää luonnostaan uusia tilanteita ja tästä syystä olisi tärkeää päästä vaikuttamaan näihin tuntemuksiin etukäteen. (Arjas 1997, 94.)

Joskus jopa pieni yksittäinen asia saattaa viedä soittajan täysin pois raiteiltaan; silmiin sattuu yleisön joukosta arvovaltainen tai esiintyjälle muutoin merkityksellinen henkilö, esiintyjä kuulee arvovaltaisen tai muutoin merkityksellisen henkilön läsnäolosta yleisössä juuri ennen lavalle astumista tai konserttitila herättää turhaa kunnioitusta.

Tästä syystä olisikin tärkeää, että muusikko pääsisi tutustumaan mahdollisimman tarkasti uuteen esiintymispaikkaan, ja pianistien kohdalla tietysti myös uuteen soittimeen, hyvissä ajoin ennen esiintymistä. Tutustumisen tulisi tapahtua rauhassa ilman kiireen tunnetta tai pelkoa tutustumiseen käytettävän ajan loppumisesta kesken. Muusikon pitäisi voida miettiä etukäteen mahdolliset esiintymiseen liittyvät vastoinkäymiset (aikataulu ei pidä, yleisö on levoton, puhelin soi kesken esityksen) ja kaikin tavoin yrittää poistaa uuteen ja tuntemattomaan tilanteeseen liittyviä pelkoja. Jokainen esiintyminenhan on ikään kuin hyppy tuntemattomaan. (mts. 94-95.)

Päivi Arjas esittää joukon kysymyksiä, jotka olisi hyvä kysyä itseltään ennen esitystä:

Millainen yleisö siellä on? Keitä yksittäisiä sellaisia henkilöitä siellä on, joita jännität? (Oletko varma, että heitä kannattaa jännittää?) Miten soittimesi voi pettää ja mitä teet tilanteesta selviytyäksesi? Onko konserttipaikassasi kuumia televisiotalampuja tai häikäiseviä valoja? Ovatko pukusi, kampauksesi ja kenkäsi hyvät vai häiritsevätkö ne keskittymistäsi soittoon? Pystytkö soittamaan, vaikka joku rapistelisi papereita tai rupattelisi vierustoverinsa kanssa kesken esiintymisesi? Mitä teet, jos unohdat jatkon kesken kappaleen? (Arjas 1997, 95.)

Arjas (mts. 95) kehottaa esiintyjää käymään mahdolliset vastoinkäymiset läpi mielessä ennen esiintymistä, jottei jonkun pienen asian epäonnistuminen saa esiintyjää välittömästi pois tolaltaan. Jos asia on käyty läpi mielessä, on siihen varauduttu ja sen mahdollinen kohtaaminen esitystilanteessa on helpompaa.

Myös soittotapahtuma lavalla on syytä käydä mielessä läpi ennen lavalle astumista. Soittotapahtuman läpikäyminen mielessä on hyvä tapa valmistautua henkisesti sekä välttää tavallinen "ensimmäinen esitys, katsotaan miten käy" -ajattelutapa. Konsertissa soitettavan teoksen mentaalinen läpisoittaminen on esiintymisharjoittelua. Kun sen on tehnyt tarpeeksi monta kertaa, voi esityksessä toistaa jo tuttua mallia. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että kaiken ei tarvitse sujua konsertissa ennalta määrättyllä, mielessä läpikäydyltä tavalla. Tarkka suunnitelma ja sen sisäistäminen päin vastoin antavat liikkumavaraa ja mahdollisuuden toteuttaa omia hetken mielijohteita. Huolellisesti valmistettu esitys antaa muusikolle vapauden poiketa suunnitelmasta niin halutessaan. Ennakkoon mietittyt rajat luovat esitykselle puitteet, joiden sisällä voi improvisoida ja

toteuttaa itseään. Jos sen sijaan valmistelutyö on jäänyt vajavaiseksi, menee energia itsensä koossapitämiseen. Tilanteessa ei tällöin ole tukirakenteita, joihin voisi luottaa ja tukeutua. On vaarana, että esityksestä tulee auttamatta selviytymistapahtuma. (mts. 98-99.)

4.3 Arviointi ja palautteen saaminen esiintymisestä

Kehittymisessä oleellista on palaute ja arviointi eli evaluaatio. Oppimista ei voi tapahtua ilman arviointia. Palaute on myös olennainen osa kasvatusta ja kasvamista. Palautteen voi antaa joko ulkopuolinen henkilö, esimerkiksi opettaja, jolloin opettaja kertoo oppilaalle hänen suorituksensa vahvuudet ja heikkoudet. Palautteen voi antaa myös itse itselleen, jolloin soittaja analysoi suoritustaan jälkeinpäin. (Arjas 1997, 107.)

Merkittävää evaluaatiossa on oikea ajoitus. Ongelmia tulee, jos arviointi tai palaute annetaan väärään aikaan tai liian hätäisesti. Näin voi käydä esimerkiksi soittajan itse arvioidessaan omaa suoritustaan kesken esityksen. Soittaja rekisteröi jatkuvasti omia onnistumisiaan ja epäonnistumisiaan mutta hän ei kuitenkaan saisi pysähtyä pohtimaan onnistumisten tai epäonnistumisten syitä eikä seurauksia soiton aikana. Tyypillinen esimerkki vääränlaisesta evaluaatiosta on, jos soittaja yhden virheen tehtyään tekee useita muitakin erheitä, koska on jäänyt harmittelemaan tai pohtimaan ensimmäistä epäonnistunutta kohtaa eikä hetkeen keskity koko ajan eteenpäin menevän kappaleen nyt-hetkeen. On huomattavaa, että myös väärään aikaan annettu positiivinen palaute voi olla haitallista. Itsensä onnitteleminen ja kiittäminen onnistumisesta hankalassa kohdassa voi tuottaa epäonnistumisen seuraavassa helpommassa kohdassa. (mts. 107.)

Esitystilanteen purkaminen on lähes yhtä tärkeää kuin siihen valmistautuminen. Jos purkamista ei tehdä, jää esitystilanteen hyödyntäminen puolitiehen. Palautteen on oltava ehdottoman rehellistä, sillä muutoin siitä ei ole mitään hyötyä. Jos esiintyjä on onnistunut, on se tärkeää todeta. Vastaavasti myös epäonnistumiset on tuotava rehellisesti julki. Jos esitys oli jostain syystä epäonnistunut, on analysoitava syitä tapahtuneeseen. Ei ole syytä kaunistella tai vähätellä epäonnistumista, sillä jokainen

haluaisi joka tapauksessa onnistua ja soittaja kokee epäonnistumisen joka tapauksessa voimakkaasti. Rakentava kritiikki auttaa selviytymään tilanteesta ja löytämään positiivisia ratkaisumalleja seuraavia kertoja varten. Palautteessa tärkeää on tuoda julki epäkohdat ja epäonnistumiset, jotta niitä voidaan korjata. Kuitenkin vähintään yhtä tärkeää on tuoda julki myös onnistumiset, jotta niistä osataan pitää kiinni. Ei ole syytä muuttaa sitä, mikä on jo kyllin hyvää. (mts. 108-109.)

5 ONNISTUMINEN

Amerikkalainen jalkapallovalmentaja Vince Lombardi (1913-1970) on omalla persoonallisella tavallaan muotoillut mielestäni hyvän ohjeen onnistumisesta ajatellen. Se kuuluu: “Suurin onnistuminen ei piile siinä, ettei koskaan kaadu, vaan siinä, että kaaduttuaan aina nousee.” (Johnson & Swindley 1996, 21.) Tämä on hyvä muistaa, sillä tuskin on olemassa yhtään esiintyjää, joka ei olisi koskaan epäonnistunut.

Opinnäytetyön nimi Tie onnistuneeseen esiintymiseen vaatii määrittelemään sanaa onnistuminen jollakin tapaa. Mitä on onnistuminen? Mikä on onnistunut esiintyminen? Tähän ei löydy yhtä oikeaa vastausta. Jokainen esiintyminen on joka tapauksessa erilainen ja parhaassa tapauksessa moni esiintyminen voi olla onnistunut – jokainen omalla tavallaan. Onnistua voi niin eri tavoin ja eri asioissa. Täydellisyyttä on kuitenkin turha tavoitella. Kerran kuulinkin jonkun sanovan: “Täydellisyys on tylsää”. Ja kuka nyt tylsyyttä haluaisi tavoitella? On siis syytä erottaa toisistaan onnistuminen ja täydellisyys. Ne ovat kaksi täysin eri asiaa.

5.1 Onnistunut esiintyminen

Mari Aulanko toteaa kirjassaan Rohkeasti puhumaan onnistuneesta esityksestä seuraavaa: On lohdullista, että onnistuneeseen esitykseen tarvitaan vain kaksi asiaa. Ensimmäiseksi: on oltava sanottavaa. Toiseksi: on osattava sanoa se. (Aulanko 1999, 29.) Kuullostaa yksinkertaiselta mutta todellisuudessa onnistuneen esityksen tuottaminen vaatii kuitenkin paljon etukäteistyötä sekä valmistautumista monella tapaa.

Tarvitaan hyvin paljon realistista asennoitumista, kun pohditaan mikä on omiin taitoihin nähden onnistunut lopputulos. Moni kokee onnistuneensa vasta, kun kaikki on niin sanotusti täydellistä, kun kaikki palaset ovat loksahaneet juuri toivotulla tavalla

kohdalleen. Näin ollen on kysyttävä itseltään, vastaako tällainen osaaminen omaa tasoani harjoituksissa. (Arjas 1997, 109.)

Liian usein muusikko menee lavalle seuranaan vain etukäteisaavistus tulevasta katastrofista. Hyvällä valmistautumisella voi tämänkin asetelman muuttaa. Kappale on hallittava tietysti sekä musiikillisesti että teknisesti mutta itse esiintymistilanteen mentaalisen eli mielikuvaharjoittelun merkitystä ei voi sivuuttaa. Kun oppii kuvittelemaan itsensä soittamassa koko konserttiohjelman onnistuneesti ja varmasti läpi konserttitilanteessa, vaikuttaa vahvistunut omiin kykyihin uskomisen ja luottaminen koko esitykseen. Jo pelkkä mielikuva siitä, että selviytyy tehtävästään hyvin, antaa positiivisen latauksen varsinaiselle suoritukselle. Itseluottamus kohoaa ja varmuus puolestaan vähentää jännitystä. (mts. 100.)

Päivi Arjas esittää listan asioita, joita muusikko voi miettiä oman esityksensä jälkeen:

Miten soittosi onnistui? Mihin vertasit suoritustasi – onnistumiseesi harjoituksissa vai täydelliseen esitykseen (jonkun maailman tähden levytys – onko sellainen ollut tavallista harjoituksissa)? Mieti syitä epäonnistuneisiin kohtiin – oliko asia ennakoitavissa jo harjoittelussasi, uskoitko kykeneväsi soittamaan nämä kohdat, olitko selvittänyt itsellesi tekniset ja musiikilliset tai muut seikat, oliko kyseessä joku helppo paikka, johon et keskittynyt...? Muuttuiko käsityksesi esityksestä videonauhan katselun jälkeen? Nautitko esiintymisestä? Pystyitkö keskittymään esitykseen – oletko harjoitellut keskittyneesti? Takerruitko ajattelemaan hermostumisoireitasi vai pystyitkö ohittamaan ne tilanteeseen kuuluvana välttämättömyytenä? Oliko ennakkovalmistautumisesi esitykseen hyvää, mitä voisit tehdä paremmin? Oliko lavalletulosi vakuuttava, miten voisit tehdä sen paremmin? Saitko kontaktia yleisöön? Pystyitkö välittämään yleisölle musiikillisia ajatuksiasi? Oliko käsityksesi teoksen musiikillisesta rakenteesta selvä? Ajattelitko soittaessasi pääasiassa musiikkia vai juuttuivatko ajatuksesi lihastyöskentelyyn? Sorrutko vääränlaiseen liialliseen yrittämiseen vai pystyitkö soittamaan niin kuin osait? Pelottiko sinua jokin asia? Uskoitko selviäväsi tilanteesta hyvin? Olitko harjoitellut kappaleen esittämistä riittävästi? Olitko harjoitellut muita esiintymiseen kuuluvia asioita kuin soittamista riittävästi? Pystyitkö soittamaan ilman jatkuvaa evaluointia vai arvostelitko koko ajan itseäsi? Mitä voisit tehdä esityksesi parantamiseksi seuraavaa kertaa varten (muiltakin osin kuin harjoittelemalla soittamista enemmän)? (mts. 109-110.)

Edellä esiteltyjen kysymysten perusteella jokainen voi itse miettiä oliko esitys

onnistunut, vai onko jossakin kohdassa kenties parantamisen varaa. Jokainen voi pohtia, mitkä seikat ovat omalla kohdalla keskeiset tekijät onnistumisessa. Tärkeää on ajatella esitystä kokonaisuutena, kaikkia siihen liittyviä osatekijöitä. Pelkkä soiton arviointi ei riitä silloin, kun halutaan parantaa esityksen laatua kokonaisuudessaan. (mts. 109-110.)

5.2 Onnistumisen osatekijät

Kai Vakkuri ja Reijo Ikäheimonen ovat määritelleet onnistumisen strategiat kirjassaan *Luova Äly – Luovuuden monet kasvot*. Strategialla he tarkoittavat suunnitelmaa eli valinnan tekoa halutun päämäärän saavuttamiseksi. Teemme elämässä valintoja koko ajan. Yksi valinta on tekeminen ja sille vastakohtainen valinta tekemättä jättäminen. Aktiivisuus tai passiivisuus ovat siis usein omia valintojamme. Ihmiselle onkin luontaista valinnan vapaus. On sanottu Jumalan ottaneen ihmiseltä pois varmuuden tunteen, jotta ihmisellä olisi vapaus valinnan tekemiseen. (Vakkuri & Ikäheimonen 1997, 128.)

Esittelen seuraavaksi onnistumisen osatekijöitä, jotka mielestäni ovat merkityksellisiä onnistumisen kannalta. Olen koonnut seuraavat onnistumisen osatekijät useista eri lähteistä, joten siellä esiintyy osatekijöitä myös muista lähdekirjoista kuin edellä mainitusta Kai Vakkurin ja Reijo Ikäheimosen kirjasta.

Kun on tunnistanut onnistumisen osatekijät, on aika alkaa rakentaa niitä itselleen, jotta onnistuminen ylipäätään olisi mahdollista. Työskentely positiivisella asenteella on tärkeää. Otsa rypyssä tekemisestä ei seuraa mitään hyvää.

Innostus

On turha odottaa luovalta työltä hyvää jälkeä, jos tekijältä puuttuu innostus tekemäänsä työtä kohtaan. Innostuminen on jatkuvan luomistyön edellytys. Ihminen ei jaksa luoda uutta, jos ei koe luontaista innostusta tekemäänsä asiaa kohtaan. Pystymme itse

vaikuttamaan mielentilaamme, vaikkakaan se ei aina ole välttämättä helppoa. Ajan myötä siihen harjaantuu. (Vakkuri & Ikäheimonen 1997, 128.)

Tavoitteet

Olipa tavoitteesi mikä tahansa, sisäisesti ohjautuvan motivaation salaisuus on keskitetty, määrätietoinen ja hellittämätön pyrkiminen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteet määriteltynään on sitouduttava työskentelemään niiden saavuttamiseksi. Suoritustason voi miltei huomata parantuneen jo tässä vaiheessa. Tavoitteet on syytä kirjoittaa muistiin ja pitää ne mielessä koko ajan. Harjoittelu ilman tavoitteita on kuin auton ajaminen kädet irti ratista. (Johnson & Swindeley 1996, 28.)

Oikein mitoitettut, realistiset tavoitteet paitsi lisäävät työnteon mielekkyyttä ja tehokkuutta antavat ennen kaikkea mahdollisuuden onnistumiselle. Mikään työntekeä ei ole mahdollista, jos ei tiedetä mihin työllä tähdätään. Selkeä mielikuva tavoitellusta tiedosta tai taidosta auttaa jaksamaan vastoinkäymisten ja vaikeuksien yli. Epämääräinen käsitys toiminnasta ei sen sijaan anna intoa suoriutua tehtävästä loppuun saakka. (Arjas 1997, 101.)

Esiintymistilannetta koskevia tavoitteita määriteltäessä on pohdittava rehellisesti millaista osaaminen on ollut harjoitteluvaiheessa. Onko teoksen osaaminen ollut harjoitustilanteessa täydellistä, vai onko ollut ennemminkin niin, että harjoituksissa jokainen kohta on kyllä erikseen soitettuna mennyt erinomaisesti mutta kokonaisuus ei ole koskaan ollut virheetön? Esityksen tasoa on aina syytä verrata omaan todelliseen osaamiseen nimenomaan harjoitteluolosuhteissa. (Arjas 1997, 109.) Tässä tarvitaan suurta rehellisyyttä ja nöyryyttä omaa työskentelyä kohtaan.

Aika

On ymmärrettävä ajan merkitys. Sen lisäksi ajasta on oltava oikea käsitys. "Aika on mahdollisuus, jota luovuus käyttää hyväkseen. On tartuttava tilaisuuteen ja

yksinkertaisesti tehtävä. Lykkääminen on luovuuden vihollinen, ripeä päättäväisyys sen edesauttaja.” (Vakkuri & Ikäheimonen 1997, 128.)

Kärsivällisyys

Sanonta kuuluu: “Roomaa ei rakennettu päivässä”. Eikä rakenneta mestareitakaan. On työskenneltävä lujasti rakentaakseen onnistujan ominaisuuksia itsessään, eikä se tapahdu päivässä. Matkan varrella tulee takaiskuja ja epäonnistumisia mutta niihin tulee suhtautua kuin ne olisivat askelmia, jotka lopulta johtavat onnistumiseen. Mikä tahansa pitkän aikavälin pyrkimys vaatii kärsivällisyyttä. (Johnson & Swindeley 1996, 25.)

Keskittyminen

Keskittyminen on kykyä kohdistaa huomio käsillä olevaan tehtävään. On selvää, että ilman tätä ominaisuutta ei kovin pitkälle pääse. Jopa perusteellinen valmistautuminen on merkityksetöntä, jos esiintymistilanteessa ei pysty täydellisesti, sataprosenttisesti keskittymään sekä mieleltään että ruumiiltaan siihen, mitä on tekemässä. (mts. 22.)

Itseluottamus

On vaikea kuvitella todellista mestaria, jolta puuttuisi itseluottamus. Sen ei suinkaan tarvitse olla kovaäänistä rehvastelua, vaan hiljainen varmuus omista taidoista, pystymisestä ja tahdosta onnistua riittää. Itseluottamus ei ole synnynnäistä. Vastasyntyneellä ei ole itseluottamusta, joskaan ei kyllä sen puutettakaan. Myöhemmin itsevarmuutta joko oppii tai sitten ei. Onneksi itsevarmuutta voi tietoisesti vahvistaa. (mts. 22.)

Positiivinen asenne

Positiivisen asenteen voisi tiivistää kolmeen määritteeseen: positiivinen tahto, itseluottamus ja positiiviset odotukset. Nämä kolme osatekijää itsekurin tukemana

johtavat positiivisiin tuloksiin. Positiivinen ihminen kiinnittää huomionsa hyvään kaikissa tilanteissa, on optimistinen mutta kuitenkin realistinen. Hän ei salli vaikeuksien saada yliotetta olipa tilanne mikä hyvänsä. (mts. 23.)

Rohkeus

Monissa urheilulajeissa tarvitaan fyysistä rohkeutta mutta esittävä taiteilija tarvitsee ennen kaikkea mentaalista rohkeutta. Mentaalinen rohkeus merkitsee halua laittaa itsensä koetukselle. Rohkeus ei tarkoita pelon puutetta, vaan ennemminkin sitä, että pystyy jatkamaan pelosta huolimatta. Suurin pelko, mikä yleensä estää ihmisiä lähtemästä liikkeelle, on epäonnistumisen pelko. Koskaan ei saisi pelätä epäonnistumista, sillä jos pelaa varman päälle, ei koskaan kehity. Sitä paitsi epäonnistumisesta voi oppia paljon. Onnistumisia ei tule, jos keskittyy vain varovaisuuteen. (mts. 24.)

Hauskuus

Elämä olisi tylsää ellemmme nauttisi siitä mitä teemme. Nauru ja hauskanpito lisäävät onnellisuutta ja nostavat hyvinvoinnin tunnetta. Tämä vaikuttaa jopa fyysiseen terveyteen, nopeuttaa vammoista paranemista ja ennen kaikkea piristää ihmisiä lähipiirissä. (mts. 25.) Ei ole siis mitään syytä tehdä työtä ilman hauskuutta!

6 MOZART, PIANO JA PIANOKONSERTTO

6.1 Wolfgang Amadeus Mozart

Wolfgang Amadeus Mozart syntyi 27. tammikuuta vuonna 1756 Itävallan Salzburgissa. Hän syntyi vanhempiansa perheeseen seitsemäntenä ja toisena henkiin jääneenä lapsena. (Hildesheimer 1984, 379.) Jo hyvin varhaisessa vaiheessa Mozartin vanhemmille, ennen kaikkea hänen isälleen, oli selvää, että Mozart oli musiikillisesti poikkeuksellinen – musiikillinen nero ja ihmelapsi.

Mozartin isä Leopold Mozart oli tunnettu viulupedagogi. Vaativa isä koulutti ihmelastaan jo ensimmäisistä ikävuosista lähtien. Mozartin ei tiedetä olleen tekemisissä keidenkään muiden lasten kanssa paitsi tietysti oman sisarensa, 4 vuotta vanhemman Nannerlin kanssa. Pojan ainoat leikit olivat pianon ja viulun soittaminen. Isä vei Mozartin ulkomaanmatkoille jopa vuosikausiksi jo hyvin varhaisessa vaiheessa, ja näin ollen Mozart joutui usein viettämään pitkiä aikoja erossa äidistään ja sisarestaan. Koska Mozart ja hänen isänsä joutuivat elämään satunnaisten tulojen varassa, oli heidän oltava valmiita esiintymään missä ja milloin tahansa. Isä oli hyvin sensaatiohakuinen ja hänen mielestään esitysten piti olla myyviä ja jollain tapaa erikoisia. Esitykset saattoivat sisältää ylimääräisiä numeroita. Tällaisia olivat esimerkiksi soittaminen peitettyllä koskettimistolla ja prima vista -soitto mistä tahansa kuulijan mukanaan tuomasta nuotista. Ylimääräisistä numeroista ei kassanhoitajana toiminut isä Leopold perinyt lisähintaa. Kuuluttaessaan hän kuitenkin vähensi lastensa ikää aina vuodella sensaatiovaikutelman parantamiseksi. (Hildesheimer 1984, 38-40.)

Wolfgangin musikaalisuus alkoi selvitä hänen vanhemmilleen, kun isä Leopold opetti tyttärelleen Maria Annalle eli Nannerlille pianonsoittoa jo varhain. Tällöin vasta neljävuotias Wolfgang tarkkaili ja kuunteli herkeämättä isän pitämiä oppitunteja. Isä päätti kokeilla opettaa myös Wolfgangia ja tulokset olivat uskomattomia. Jo alle viisivuotiaana Wolfgang osasi soittaa useita pikkukappaleita aivan oikein. (Becker & Schickhaus 2005, 18-19.) Seuraavien kuukausien aikana syntyivät myös Mozartin

ensimmäiset sävellykset. Menuetti ja Trio pianolle syntyivät vuonna 1761 Mozartin ollessa vain viisivuotias lapsi (Hildesheimer 1984, 379).

6.2 Mozart ja piano

Jos Mozart käytti jotakin soitinta koko ajan niin pianoa. Hän soitti sitä koko ikänsä – ensin ihmelapsena koko Euroopassa ja sittemmin aikuisena ennen kaikkea Wienissä. Hän sävelsi pianolle kaiken aikaa: sonaatteja, muunnelmia, fantasioita, teoksia pianolle nelikätisesti, teoksia kahdelle pianolle, sonaatteja pianolle ja viululle, pianotrioja, pianokvartettoja ja kvintettoja. Lisäksi cembalolla oli paikkansa oopperoissa orkesterin continuo-soittimena. Mozart johti itsekin useita oopperoita cembalon äärestä. (Becker & Schickhaus 2005, 98.)

On hyvä muistaa, että useimmat soittimet olivat Mozartin aikana hyvin erilaisia kuin nykyään. Vaikka puhutaankin pianosta myös Mozartin aikana, Mozartin aikaisten pianojen, tai oikeammin klaveerisoittimien, ääni oli huomattavasti hiljaisempi ja hennompi kuin modernin pianon tai flyygelin, jota nykyään käytetään pianokonserttojen esittämiseen. Myös sointiväri poikkesi nykyisistä soittimista. Mozartin ajan soittimissa oli ala-, keski- ja ylärekisterin välillä paljon selvemmat erot eivätkä varsinkaan matalat sävelet tuottaneet yhtä täyteläistä sointia kuin nykysoittimet. Matalia metallikieliä ei vielä tuolloin ollut päällystetty kuparilangalla, mikä vaikutti kielen massaan, jännitysvoimaan ja äänenvoimakkuuteen. Ääni oli hennompi, ohuempi ja metallisointisempi, ja se vaikenä huomattavasti nopeammin. (Becker & Schickhaus 2005, 98.)

Mozartin kotisoittimia olivat cembalo, klavikordi sekä mahdollisesti spinetti, mutta ei piano. Tutkijain piirissä ollaankin sitä mieltä, että Mozart on säveltänyt kaikki Wienin-aikaa edeltävät konserttonsa lähinnä cembaloa ajatellen. (Maasalo 1985, 31.) Aikakaudelle oli tyypillistä, että teokset sävellettiin yleisesti klaveerisoittimelle ja ne soitettiin milloin milläkin klaveerisoittimella; klavikordilla, cembalolla tai myöhemmin fortepianolla. Näin oli myös Mozartin kohdalla. Hän käytti itsekin usein sitä soitinta,

joka oli saatavilla. (Rowland 1998, 27.)

Fortepiano eli vasaraklaveeri kehittyi klavikordista ja cembalosta. Bartolomeo Christofori oli tämän soittimen kehittäjä ja tunnettu rakentaja. Hänen tarkoituksenaan oli kehittää soitin, jolla voidaan soittaa hiljaa ja kovaa toisin sanoen tehdä voimavaihteluja. Siitä myöskin soittimen nimi forte (voimakkaasti) ja piano (hiljaa). Christofori itse kutsui soitinta nimellä Gravicembalo col piano e forte. Hän esitteli ensimmäisen fortepianonsa julkisesti vuonna 1709 mutta valta-aseman klaveerisoittimena se saavutti varsinaisesti vasta 1700-luvun loppupuolella. (Parakilas 1999, 9.)

Aluksi osa säveltäjistä suhtautui varovaisesti uuteen tulokkaaseen. Esimerkiksi Bach suhtautui fortepianoon varauksellisesti, kun taas Haydn ja Mozart olivat heti kiinnostuneita tutustumaan soittimen tuomiin uusiin mahdollisuuksiin. Tutustuttuaan uuteen soittimeen, Mozart ihastui sen sointiin välittömästi. Tämän soittimen kohdattuaan Mozart koki vihdoinkin löytäneensä soittimen, joka vastasi hänen tarpeitaan. (Peiponen 2010.)

6.3 Mozart ja pianokonsertto

Soolokonsertto – sävellys soitinsolistille ja orkesterille – syntyi alunperin barokin ajan Italiassa. 1700-luvun lopussa konsertossa vakiintui 3-osainen muoto, jossa 1. osa oli yleensä sonaattimuotoinen ja nopeahko, 2. osa hidas ja 3. osa nopea finaali, esimerkiksi rondo. (Konsertto 1987, 195.) Konserttoja on sävelletty orkesterin jokaiselle soittimelle mutta määrällisesti eniten pianolle ja viululle. Usein konsertoissa säveltäjä pyrkii ottamaan mahdollisimman paljon irti soolosoittimen mahdollisuuksista. Solistin ja orkesterin suhteellinen painoarvo vaihtelee teoksittain, mutta solistilla ja soolosoittimella on kuitenkin aina konsertossa merkittävän tärkeä rooli. Konsertossa on usein kadenssi, joka tarkoittaa solistin yksin esittämää usein taiturillista osaa. Etenkin Mozartin aikana oli tapana, että solisti improvisoi kadenssin konserttitilanteessa. Myöhemmin säveltäjät ovat alkaneet kirjoittaa kadenssin kiinteäksi osaksi teosta.

(Konsertto 2010.)

Pianokonsertoilla on sekä lukumääränsä että sisältönsä vuoksi erityisen tärkeä asema Mozartin tuotannossa (Becker & Schickhaus 2005, 98). Kaikkiaan hän sävelsi huikeat 23 pianokonserttoa. Konserttojen vanha numerointi 1-27 on syytä unohtaa, sillä siihen lasketut neljä Mozartin lapsuusajan pianokonserttoa on sittemmin todistettu mukaelmiksi ja sovitelmiksi. (Maasalo 1985, 13.)

Wolfgang ja hänen isänsä Leopold olivat usein kirjeenvaihdossa keskenään. 28.12.1782 on Mozart kirjoittanut isälleen seuraavaa:

Konsertot ovat juuri liian vaikean ja liian helpon puolessavälissä – ne ovat hyvin loisteliaita – miellyttävät korvaa – lankeamatta tietenkään tyhjäänpäiväisyyteen – siellä täällä musiikintuntijoillakin on aihetta silkkään tyytyväisyyteen, kuitenkin niin että asiantuntemattomat joutuvat siihen tyytymään tietämättä miksi. (Becker & Schickhaus 2005, 99.)

Koko Mozartin pianokonserttotuotanto joutui joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta unohduksiin tekijänsä kuoltua. Toisen maailmansodan aattona, lähes 150 vuotta myöhemmin, alkoi konserttojen uusi kukoistuskausi ja vasta viime vuosikymmeninä on yhä selvemmin nähty Mozartin pianokonserttojen erityislaatuinen asema konserttokirjallisuudessa. Teossarja, 23 konserttoa kahdeksantoista vuoden aikana, on mittavuudestaan huolimatta ehjä ja kypsä taidonnäyte mutta sen sisällä tapahtuu suuri rakenteellinen ja sisällöllinen kehitys. Mozartilla pianokonsertto kehittyi hovipiirien seurustelumusiikista itsenäiseksi ja suurisuuntaiseksi taidemuodoksi. (Maasalo 1985, 7-8, 10, 18.)

6.4 Pianokonsertto nro 10 Es-duuri KV 449

Mozart oli asettunut Wieniin vuonna 1781 isänsä vahvasta vastustuksesta huolimatta. Hän oli yrittänyt saada isältään siunauksen muutolleen, mutta isä oli järkähtämätön eikä suostunut. Ilmeisesti isä ei halunnut hellittää otetta pojastaan, mutta Mozart seurasi

omaa tervettä vaistoaan ja ryhtyi vihdoon elämään kaipaamansa välimatkan päässä isästään. (Becker & Schickhaus 2005, 95.)

Wienin vuodet olivat Mozartin elämän viimeiset vuodet: 16. maaliskuuta 1781 lähtien aina hänen kuolemaansa saakka 5. joulukuuta 1791. Tuona aikana syntyivät hänen merkittävimmät sävellyksensä joukossaan kuusi sinfoniaa, viisi suurta oopperaa, klarinettikonsertto, 17 pianokonserttoa ja keskeneräiseksi jäänyt sielunmessu, Requiem. (Becker & Schickhaus 2005, 93.)

Mozart halusi elää itsenäisenä pianistina ja kapellimestarina ja teki ilmeisesti ensimmäistä kertaa elämässään toisin kuin isä oli neuvonut. Mozart oli laatinut joukon tavoitteita, joiden avulla hän voisi vakiintua kaupunkiin: hän etsi työpaikan, halusi saavuttaa nimeä oopperasäveltäjänä ja saada tuloja omista akatemiaista ja tilauskonserteista. Lisäksi hän aikoi ansaita rahaa pianonsoiton opetuksella ja sävellysten myynnillä. Wienissä olon aikana Mozart, jota joskus pidettiin huolettomana ja jopa todellisuudesta etäännyneenä, saavutti jokaisen itselleen asettaman tavoitteen, joskin vaihtelevalla menestyksellä. (Becker & Schickhaus 2005, 95.)

Pian, jo kolmen kuukauden kuluttua Wieniin asettumisesta, Mozart sai kunniakkaan tehtävän: Ryöstö seraljista -laulunäytelmän. Mozart asui tuolloin rouva Cäcilia Weberin luona. Weberin tyttären Constanze Weberin ja Mozartin välille kehkeytyi suhde ja he avioituivat Tapaninkirkossa 4.8.1782 vain kolme viikkoa Ryöstö seraljista -laulunäytelmän ensi-illan jälkeen. (Becker & Schickhaus 2005, 95.)

Vähitellen alkoi Mozartille avautua yhä laajenevat ja tihenevät toimintamahdollisuudet Wienissä, ja vuosi 1784 olikin Mozartilla hyvin kiireinen. Hän oli kysytty pianisti ja kapellimestari juuri niin kuin hän oli toivonutkin. Lähes joka ilta oli konserttiesiintyminen, ja päivät kuluivat opetus- ja sävellystöiden parissa. Maaliskuun jälkipuolella Mozart järjesti kolmena peräkkäisenä keskiviikkona oman akatemian, niin sanotun paastokonsertin. Kaikissa kolmessa konsertissa sai kantaesityksen uusi pianokonsertto. (Maasalo1985, 114.)

Neljäntenä Wienin vuonna Mozart alkoi pitää kirjaa tuloistaan ja menoistaan sekä uusista sävellyksistään. Talouden kirjanpito unohtui ennen pitkää, mutta teosluetteloon hän täydensi johdonmukaisesti kuolemaansa saakka. Luettelon ensimmäinen merkintä on 9.2.1784 ja teos on Es-duuri pianokonsertto KV 449. Tämä oli kevään 1784 ensimmäinen pianokonsertto. Mozart oli säveltänyt sen oppilaalleen Barbara Ployerille, vaikkakin soitti itse kantaesityksen 17.3.1784 omissa Trattnerhof-akatemiassaan. Kevään 1784 aikana syntyi vielä kolme pianokonserttoa lisää eli yhteensä neljä pianokonserttoa yhden kevään aikana. (Maasalo 1985, 115, 124.)

Mozart lähetti tapansa mukaan kaikki neljä kevään aikana syntyneitä konserttoa isälleen nähtäväksi kuvailen samalla niiden luonnetta. Kolmea jälkimmäistä hän kuvailee suuriksi ja vaikeiksi. Es-duuri konsertto on puolestaan erilainen. Siitä hän mainitsee: “Se ei kuulu lainkaan näihin. Se on laadultaan aivan erikoinen, pikemminkin pienelle kuin suurelle orkesterille kirjoitettu.” Orkesteri todellakin on pieni – vain oboet ja käyrätorvet sekä jouset, samoin kuin edellisen vuoden A- ja F-duuri konsertoissa. Sitä paitsi puhallinsoittimetkin on kirjoitettu ad libitum eli ne voidaan jättää pois tarvittaessa. (Maasalo 1985, 115-116.)

Samalla kun konsertto viittaa vanhempaan, on se myös askel kohti tulevia konserttoja. Muun muassa Haydnilta saadut vaikutteet, jotka välähtelivät kolmessa edellisessä konsertossa, ovat nyt kypsyneet ja hedelmöittävät koko kerrontaa. Sävellaji Es-duuri esiintyy konsertoissa nyt kolmannen kerran. Joka kerta se on merkinnyt jotakin erityistä ja poikkeavaa: Jeunehomme- ja kaksoiskonsertto olivat Salzburgin vuosien suurimmat ja merkityksellisimmät konsertot. Tällä kertaa Es-duuri julistaa wieniläisen Mozart-tyylin syntyä. (Maasalo 1985, 116.)

Edellisissä konsertoissa Mozart lähestyi tietoisesti wieniläistä yleisöä haluten miellyttää ja tarkkailla sen reaktioita. Es-duuri konsertossa hän jo hallitsee yleisönsä ja puhuu sen rikkainta kieltä. Konserton ensimmäisen Allegro vivace -osan täyttää uusi jännevyys, eri aiheiden vastakohtaisuus ja dynamiikan jyrkät vaihtelut. Musiikin syke on dramaattinen ja erilaisia aiheita esiintyy runsaasti. Tässä konsertossa on jotakin hyvin oopperamaista. Muuan Mozart-tutkija pitääkin tätä nimenomaista konserttoa ja nimenomaan sen ensimmäistä Allegro vivace -osaa Figaron häiden esityönä. (Maasalo 1985, 116.)

7 ESIINTYMISPROSESSIEN ESITTELY

Esiintymisiksi laskettavia tilanteita kertyi kaiken kaikkiaan kuusi. Niistä neljä oli varsinaisia konsertteja ja kaksi hyvin arvostettujen professorien pitämää yleisölle avointa mestarikursia.

7.1 Lähtökohdat esiintymisprosesseille

Olin edellisessä opinnäytetyössäni vuonna 2006 paneutunut harjoitteluun ja sen laadun parantamiseen. Tarkoitus oli silloin löytää tie tehokkaaseen harjoitteluun. Kahden erillisen, hieman toisistaan poikkeavan harjoitusprosessin kautta etsin keinoja harjoittelun parantamiseksi ja tehostamiseksi. Harjoitteluprosessit tuli kirjata muistiin oppimispäiväkirja-tyyppisesti ja muistiinpanot tuli tehdä jokaisessa kolmessa vaiheessa. Vaiheet olivat: etukäteen tapahtuva suunnittelu harjoittelun kulusta, itse harjoitteluvaihe ja harjoittelun analysointi jälkeenpäin mieluiten saman päivän aikana. Harjoittelua tuli myös videoida ja nauhat tuli katsoa videoinnin jälkeen. (Rosenlund 2006, 6-7.) Kyseisessä työssä rajasin aiheen harjoitteluun – esiintymisen ja kappaleiden esittämisen jätin työn rajauksen ulkopuolelle. Edellinen työ päättyi siihen pisteeseen, kun kappaleet olivat valmiit esitettäviksi. Nyt halusin saattaa prosessin loppuun ja tutkailla varsinaista esiintymistilannetta omalla kohdallani.

Esiintyminen ei sinällään ole koskaan ollut minulle ongelmallista. Koen esiintymisen luonnollisena päätöksenä ja huipentumana harjoitusprosessille. Koen iloa saadessani soittaa yleisölle ja esiintyminen on minulle mieluisaa. Halusin kuitenkin tutkailla, mitkä asiat ovat omalla kohdallani merkityksellisiä onnistuneen esiintymisen kannalta ja mitkä asiat auttavat minua esiintymisessä ja siihen valmistautumisessa.

Tärkeä lähtökohta kaikille esiintymisille oli ehdottoman huolellinen valmistautuminen soittimen kanssa eli harjoittelu. Siitä ei tullut koskaan tinkiä, vaan harjoittelu tuli tehdä

aina niin hyvin kuin mahdollista. Muunlaiseen valmistautumiseen kuin pianonsoiton harjoitteluun, minulla ei etukäteen ollut ohjeita. Tämän työn tavoite oli tuoda itselleni tietoisuuteen asioita, jotka ovat minulle tärkeitä esiintymiseen valmistauduttaessa. Tavoite oli tuottaa ohjeita onnistuneeseen esiintymiseen ja siihen valmistautumiseen.

7.2 Esiintymisprosessien esittelytapa

Esittelen prosessit niiden aikajärjestyksessä. Varsinaisia konsertteja täydensi kaksi mestarikurssia, ja esittelen ne niin ikään aikajärjestyksessä esiintymisten lomassa. Molemmat mestarikurssit ja yksi neljästä konserteista pidettiin Tampereella. Muut kolme konserttia olivat Oulussa, Hämeenlinnassa ja Helsingissä.

Esiintymisprosessien esittelyjen tekstit pohjautuvat omiin muistiinpanoihin. Suorat lainaukset kirjoittamastani oppimispäiväkirjasta on merkitty lainausmerkein. Muilta osin teksti on referoitua. Tekstissä saattaa olla toistoa sikäli, jos olen huomannut jonkin asian merkitykselliseksi useissa paikoissa. En ole halunnut jättää mainintaa vain yhteen kertaan, jos asia on osoittautunut merkitykselliseksi useita kertoja.

Kaikkien esiintymisprosessien kirjaaminen ylös tapahtui pääosin kolmessa vaiheessa. Muistiin tuli kirjata esiintymiseen valmistautuminen, itse esitys (jälkikäteen muisteltuna, mikäli muistikuvia jäi) sekä esityksen jälkeisiä tunnelmia (analysointia esityksestä ja esiintymisestä). Jos esittelyvuorossa olevaa prosessia edeltävään aikaan oli liittynyt jotakin erityistä tai poikkeavaa, joka voisi kenties olla merkityksellistä itse esiintymisen kannalta, olen tuonut tapahtumat julki ennen varsinaisen prosessin kuvausta taustaa-osiossa.

Joskus jokin asia nousi esiin prosessin yhteydessä niin voimakkaasti, että koin tarpeelliseksi kommentoida kyseistä asiaa jo prosessin esittelyn yhteydessä. Toisinaan taas olen kirjannut kommentit vasta työn lopussa esiteltävään esiintymisprosessista esiinnoussutta -osioon. Tällöin esiintuotavat asiat ovat yleisluontoisempia ajatuksia

esiintymisestä ja siihen valmistautumisesta.

7.3 Ensimmäinen esiintymisprosessi: Professori Liisa Pohjolan mestarikurssi

Taustaa

Olin saanut pianonsoiton opettajan sijaisuuden Lahdesta. Työ ajoittui hankalasti juuri noin kuukausi ennen Liisa Pohjolan mestarikurssia ja jatkui vielä muutaman viikon sen jälkeen. Kurssin kannalta tämä oli erittäin huono ajoitus, sillä minun piti matkustaa päivittäin Lahteen ja takaisin kotikaupungistani Tampereelta. Matkustaminen ja työ veivät ison osan päivän kellotunneista juuri silloin, kun olisi pitänyt panostaa omaan harjoitteluun eniten. Lisäksi tiesin, että itselläni oli edessä varsin kiivas kevät solistiesiintymisten parissa. Työtarjous oli kuitenkin sen verran houkutteleva, etten todellisuudessa harkinnutkaan siitä kieltäytymistä. Kyseessä oli entisen opettajani, arvostetun pianonsoiton opettajan sijaisuus entisessä oppilaitoksessani Lahdessa.

Päivätyön lisäksi minulla oli vakavia ongelmia olkapäiden kanssa hankaloittamassa valmistautumista esiintymisiin. Oikea olkapää oli jo päätetty leikata välittömästi konserttien jälkeen. Ongelmana oli jänteeseen kertynyt kalkki molemmissa olkapäissä, tarkemmin kalkki supra spinatus -jänteissä. Ongelma oli niin paha, että toisinaan oikeaa olkavartta ei pystynyt liikuttamaan juuri lainkaan. Kipu johtui tulehduksesta, jonka kalkki aiheutti.

Tunti päivässä oli minulle sopiva harjoittelumäärä pianon soittoa. Onneksi olin jo aiemmin ensimmäisen opinnäytetyön ansiosta tullut tietoiseksi muistakin tavoista harjoitella kuin pelkästään pianon soittaminen. Ajatustyö, musiikin ja nuottikuvan läpikäyminen mielessä eli mentaalinen harjoittelu nousikin näiden esiintymisten kohdalla arvoon arvaamattomaan.

Esiintymiseen valmistautumista

Sinä päivänä, kun sain tietää, että minut on valittu mestarikurssille soittamaan, olen kirjannut muistiin seuraavaa: “Alkoi heti jännittää, kun asiasta tuli konkreettinen.” Olin myös kirjannut ylös taipumuksestani liialliseen vireyteen: “Tulee sellainen turbo-vaihde päälle.” Tätä ilmenee useimmiten innostuksen vallassa – niin tuonakin päivänä. Tämä ilmenee nopeutena tehdä asioita ja haluna asioiden etenevän huikealla nopeudella. Kärsivällisyys on tipo tiessään. Saatoin esimerkiksi lukea nuottia opiskelumielessä mutta luin niin nopeasti ettei ajatus pysynyt mukana. Sama oli käytännön asioissa. Saatoin tehdä asiat niin nopeasti, että tapahtui enemmän vahinkoa kuin edistystä.

Esiintymispäivän tunnelmia

Kurssipäivänä olin kirjoittanut, että jännittää. Olin kuitenkin jo aiemmin pohtinut onko mielen manipulointi mahdollista. Siis se, että itse kontrolloi omia ajatuksiaan, tai että ainakin pyrkii vaikuttamaan niihin. Minulla oli nimittäin yksi onnistunut kokemus tällaisesta ajatusten muokkaamisesta Tallinnan opiskeluajojeni. Tein silloin kamarimusiikkitutkintoa ja tutkintopäivänä lautakunta oli pahasti myöhässä. Heitä ei kuulunut paikalle lainkaan. Olin harjoitellut hyvin ja muutoinkin vire tuntui optimaaliselta tutkintotilannetta varten. Aloin kuitenkin hermostua pahasti, kun lautakuntaa vain ei näkynyt. Silloin muistan kamarimusiikkiopettajani sanoneen minulle seuraavat mieleenpainuneet sanat: “Älä siitä välitä. Ei ole sinun ongelmasi, että he ovat myöhässä. Sinä soitat niin kuin olet aina soittanut. Mikään ei muutu.”

Hetken pohdin hänen sanojaan ja sitten onnistuin kokoamaan itseni sekä rauhoittamaan mieleni. Tutkinto meni lopulta hienosti. Pyrin vain soittamaan niin hyvin kuin osasin enkä miettinyt mitään muuta. Ymmärsin, että ei ole minun ongelmani eikä minun vikani, jos aikataulu pettää ja loppupäivän tutkinnot alkavat myöhässä.

Palasin näihin sanoihin uudestaan ja mietin, voisinko ajatella näin tälläkin kertaa hermostumisen tullessa pintaan. Kurssipäivänä päätin ajatella, ettei mikään muuttuisi ja tarkoitus olisi soittaa “vain” niin kuin olin harjoitellut. Näin ollen mitään erityistä

muutosta ei tarvitsisi tehdä vain sen vuoksi, että soittaisin kuuluisalle professorille mestarikurssilla isossa salissa runsaslukuisen yleisön kuunnellessa. Suorastaan hoin tätä ajatusta itselleni.

Esiintymisen jälkitunnelmat

Ja kuinka ollakaan – se toimi jälleen. Esiintymispäivän aamuna oli kyllä perhosiatsassa, niin kuin esiintymispäivänä kuuluu ollakin, mutta en ollut merkittävän hermostunut esiintyessäni professorille ja yleisölle. Pystyin soittamaan suurin piirtein sillä tavoin kuin sillä hetkellä osasin. Itse asiassa koko yleisö menetti suurimmaksi osaksi merkityksensä, sillä yritin parhaani ja yritin keskittyä vain omaan soittooni ja musiikkiin kokonaisuutena.

Opittua

Ennen kuin aloitat työnteon, rauhoita mieli työntekoon sopivaksi. Liika innostus on vain haitaksi. Oikea määrä innostusta on luonnollisestikin hyvästä mutta tasapaino hyvän ja haitallisen välillä on tärkeä löytää. Neuvoinkin jo tuolloin itseäni seuraavalla tavalla: “Koeta avata silmät enemmän sisälle kuin ulos päin.” Mielestäni tämä kuvasi hyvin tarkoittamaani asiaa. Musiikki tuli saada soimaan nimenomaan sisällä, omassa mielessä, ja tämä vaatii ei ainoastaan silmien vaan kaikkien aistien avaamista nimenomaan itseen päin, omaan sisimpään.

Tuli siis todistettua: ainakin kokeiluni mukaan mielen manipulointi on mahdollista. Jos ajatelet “olen hermostunut, minua jännittää” ja hoet sitä itsellesi jatkuvasti, on selvää, että tulet entistä hermostuneemmaksi. Jos sen sijaan toteat “olen hieman hermostunut mutten anna sen vaikuttaa liikaa ja pyrin soittamaan kuten olen harjoitellut” voit keskittyä tärkeimpää eli soittamiseen ja jättää hermostuneisuuden taka-alalle.

7.4 Toinen esiintymisprosessi: Konsertti Hämeenlinnan Raatihuoneella

Taustaa

Olin kipeänä reilu viikko ennen konserttia. Tästä kertyi soittamattomia päiviä yhteensä neljä. Alkava viikko, jolloin konserttikin oli, sujui kuitenkin hyvissä harjoittelun merkeissä.

Unettomuus on vaiva, joka nostaa päätään usein stressaavassa tilanteessa. Niin nytkin. Olin kirjannut, että uni ei meinaa tulla, ja että heräilen aamulla todella aikaisin, huomattavasti ennen kellon soittoa. Musiikki pyörii mielessä koko ajan ja käyn läpi sekä nuottikuvaa että musiikkia mielessä jopa yöllä. “Onkohan tällainen harjoittelu edes tehokasta, joka tapahtuu yöllä alitajunnan voimalla?”, olin miettinyt itsekseni. Mukavaa se ei ainakaan ollut, koska mielikuvaharjoittelu ja hyvä, virkistävä uni eivät valitettavasti mahdu samaan hetkeen.

Soitin konserton oman kvartetin kanssa opettajani Laurin Väinmaan järjestämällä luokkatunnilla. Tämä ei ollut varsinainen esiintyminen mutta liittyi valmistautumiseen oleellisesti, sillä luokkatunnilla tuli ilmi mielenkiintoinen asia. Soittamani konserton alkusoitto on verrattain pitkä. Sitä kuunnellessa ja omaa soittovuoroa odotellessa vaivuin jonkinlaiseen transsitilaan. Tällaisessa olotilassa oman solistisuuden soiton aloittaminen oli käytännössä mahdotonta. Näin ollen, kun oma soittovuoro vihdoinkin tuli, soolo-osuuksista suoriutuminen ei ollut lähelläkään sitä tasoa, mitä osasin.

Olin pettynyt ja kysyin opettajaltani, mikä neuvoksi. Hän sanoi, että on tärkeää olla musiikissa sisällä alkusoiton aikana mutta minun ongelma näytti olevan ennemminkin se, että olin musiikissa liian sisällä. En pystynyt kokoamaan itseäni alkusoiton jälkeen, vaan olin vääränlaisessa rentoutuneessa tilassa. Nautin musiikista väärällä tavalla tilanteeseen nähden. Kuulijana voi uppoutua musiikkiin ja nautiskella unohtaen kaiken muun mutta soittajana täytyy virittäytyä tulevaan koitokseen. Niinpä opettaja kehotti minua olemaan ikään kuin kapellimestari ja kuvittelemaan mielessäni kuinka johtaisin alkusoiton. Näin olisin musiikissa sisällä mutta kuitenkin aktiivinen. Tämä kuullosti

hyvältä idealta ja uskoin, että keino voisi sopia minulle. Myöhemmin kokeiltuna se toimikin.

Kysyin opettajalta neuvoa myös unettomuuteen. Sanoin, että kovan paineen alaisena en oikein kykene nukkumaan. Hän ehdotti, että tekisin jotain mukavaa, joka rentouttaisi minut; sauna, uinti, kävely. Jotakin rauhallista ja rentouttavaa. Ei "hikijumppaa", se voisi viedä liikaa voimia tärkeällä hetkellä.

Harjoittelusta (tässä tapauksessa, juuri ennen konserttia) olen kirjoittanut ylös seuraavaa:

1) Ei pidä harjoitella liikaa. 2) Soita koko teosta läpi useita kertoja ennen konserttia. Mielellään vaikka joka päivä koko teos kerran läpi. (En ollut tehnyt tätä vielä kovin paljon, siksi tällainen neuvo.) 3) Harjoittele vaikeita paikkoja rauhallisessa, jopa hitaassa tempossa. Näin saa varmuuden tunteen vaikeimpiinkin paikkoihin. Tempossa harjoittelua ei toki pidä kokonaan unohtaa. 4) Koeta pitää mieli rauhallisena koko ajan. Älä hermostu. 5) Käy musiikkia läpi mielessä. Paina erityisesti mieleen ne paikat, jotka vielä tuntuvat epävarmoilta.

Konsertin oli määrä olla 10.2.2008. Kaksi päivää aiemmin olen kirjoittanut seuraavaa: "Nyt alkaa stressi helpottaa". Tunsin itseni edelleen sairaaksi, tai ehkä ennemminkin ylirasittuneeksi, mutta mieli alkoi tulla luottavaisemmaksi, ehkä harjoittelun ansiosta ehkä paremmin nukutun yön ansiosta. Aloin kuitenkin huomata, että osaan kappaleen muutamaa paikkaa lukuun ottamatta hyvin. Epävarmat kohdat ehtisin vielä kuitenkin harjoitella ennen konserttia.

Olkapää oli ollut koko harjoittelujakson ajan yllättävän hyväkuntoinen. Hyvä soittomäärä olkapäälle olisi ollut yksi tunti päivässä mutta nyt olin joutunut harjoittelemaan huomattavasti enemmän. Keskimäärin noin kolme tuntia päivässä, joskus enemmän, joskus huomattavasti vähemmän.

Minulla oli toisinaan tapana juuttua harjoittelemaan jotakin tiettyä paikkaa hyvin pitkäksi aikaa. Ei sillä, etteikö se olisi ollut hyväksi juuri kyseiselle kohdalle, mutta

muut osat saattoivat jäädä tällöin vajaalle harjoittelulle. Niinpä tähdensin itselleni monta kertaa seuraavaa: “Jokainen osa on ehdittävä käydä läpi. Mikään osa konsertosta ei saa jäädä toista epävarmemmaksi tai toista huonommalle harjoittelulle”.

Jälleen olen kirjoittanut itselleni ohjeita. Edellisen päivän valmistautumisesta olen merkinnyt muistiin seuraavaa:

1) Katso vaatteet valmiiksi ja pakkaa ne pukupussiin. 2) Pakkaa nuotit niin, että ne tulevat varmasti mukaan konserttipaikalle. 3) Mieti asusteet ja muut tavarat, mitä tarvitset mukaan. Kirjaa ne mieluiten paperille ylös muistilistaksi jotta et unohda niitä, mikäli et pakkaa niitä heti laukkuun. 4) Mieti, mitä muuta voit tarvita mukaan. Eväitä? Usein konserttipaikalle mennään hyvissä ajoin ja matka voi olla pitkä. Vieraassa kaupungissa ei välttämättä löydä ravintolaa läheltä tai kenties ei ole edes aikaa lähteä etsimään ravintolaa. Varaudu siis ottamalla omat eväät mukaan.

Esiintymispäivän tunnelmia

Konserttipäivän aamupäivä meni kevyesti harjoittellessa. Noudatin harjoittelusuunnitelmaa, jonka olin edellisenä päivänä tehnyt. Klo 11.30 lähti yhteiskuljetus konserttipaikalle Hämeenlinnan Raatihuonelle. Bussissa voin hieman pahoin ja yritin siitä syystä torkkua koko matkan. Onnistuinkin kohtuullisesti.

Kenraaliharjoituksen harjoitusjärjestys oli käännteinen; konsertissa viimeiseksi soittava aloitti harjoituksen. Se sopi minulle. Sain harjoitella ensimmäisenä, joten aikaa jäi reilusti harjoituksen ja itse esiintymisen välille. Kenraaliharjoituksen jälkeen olo tuntui hyvin rentoutuneelta, jännityksestä ei ollut tietoaakaan.

Perheeni oli tulossa kuuntelemaan konserttia. Tapasinkin heidät ennen konsertin alkua ja juttelimme niitä näitä. Emme olleet tavanneet pitkään aikaan, joten jälleennäkemisen riemu oli käsin kosketeltavissa. Perheen tapaaminen osoittautui kuitenkin myöhemmin virheeksi. Keskittymiseni meni täysin perheeseen, ja soiton aikana mieleeni pyrkivät ajatukset vain yleisön joukossa olevasta perheestä, olemisesta heidän kanssaan ja yhteisistä tekemisistä heidän kanssaan. Ja siitä, kuinka mukavaa oli, kun he olivat tulleet

kuuntelemaan soittoani. Siinä hetkessä ymmärsin hyvin, miksi jotkut eivät halua esimerkiksi äidin tai isän tulevan kuuntelemaan tutkintoa. Varsinkin, jos tutkinto on pienessä huoneessa, ei konserttitalissa. Perhe on niin läheinen, että se voi pahimmillaan sekoittaa keskittymisen täysin, niin kuin minulle kävi nyt.

Esiintymisen jälkitunnelmat

On tietysti aivan ihanaa, että läheiset tulevat kuuntelemaan konserttia mutta minun olisi pitänyt ymmärtää olla tapaamatta heitä ennen konserttia ja vielä toisen kerran väliajalla, juuri ennen omaa soittovuoroani. Olisimme aivan hyvin voineet tavata vasta konsertin jälkeen.

Tämä oli ensimmäinen varsinainen konsertti ja tein perustavaa laatua olevan virheen keskittymisen kannalta. Siitä huolimatta selviydyin konsertista kuitenkin ammattimaisesti. Osasin teoksen niin hyvin, että vaikka ajatukset välillä harhailivat muualla, pystyin suoriutumaan soitosta kuten ammattilainen. Eroa varmasti oli huomattavissa täysin keskittyneen ja tämän suorituksen välillä mutta kokonaisuus oli uskoakseni kuitenkin hyvä. Pari pientä lipsua voi pistää epätäydellisen keskittymisen piikkiin.

Opittua

Keskittymisen vaaliminen juuri ennen konserttia on tärkeämpää kuin mikään muu. Mitä ikinä hyvä keskittyminen vaatiikin, pitää se toteuttaa. Ilman kunnollista keskittymistä täydellinen onnistuminen on mahdotonta.

Vielä jälkeenpäin pohdin, mikä todella huononsi keskittymistä konserttipäivänä. Pohdin, olisiko voinut olla vielä jokin muukin syy kuin perheen tapaaminen ennen konserttia ja uudestaan väliajalla, joka vei keskittymiseni pois olennaisesta.

Huomioin, että äänieristys salin ja takahuoneen välillä oli olematon. Kuulin koko ajan,

miten muut soittivat ja miten yleisö reagoi. Kuulin toisten soittajien onnistumiset ja epäonnistumiset. Se ei ehkä ollut hyvä. Keskittyminen meni oman soiton sijasta muiden soittoon. Erityisesti toisen epäonnistumisen kohdalla minulla oli liikaa taipumus osallistua kyseisen henkilöön harmiin ja myötäelää hänen epäonnistumistaan. Minua alkoi harmittaa hänen puolestaan. Tärkeämpää kuin myötäelää toisten tuntemuksia, olisi ollut miettiä tulevaa omaa suoritusta ja olla kuulematta ja ennen kaikkea kuuntelematta muiden soittoa. Näin toisten hyvä tai huono suoriutuminen ei pääsisi vaikuttamaan omaan suoritukseen.

Olen myös kirjannut, että flyygeliin ja konserttisaliin tutustuminen jäi liian vähäiseksi. Koska soittajia oli monta, piti harjoitteluun käytettävä aika jakaa tasan kaikkien kanssa. Koska minä olin ensimmäinen, minun kohdallani oltiin ajasta vieläkin tarkempia – se ei saanut ylittyä minuutillakaan. Olin kirjannut, että seuraavassa konserttipaikassa flyygeliä pitää saada soittaa yksin hieman pidempään ennen konserttia.

7.5 Kolmas esiintymisprosessi: Konsertti Oulussa ammattikorkeakoulun salissa

Taustaa

Kaksi esiintymistä oli nyt takana, yksi mestarikurssi ja yksi konsertti. Mieleeni tuli kysymys kuinka harjoitella konserttien välissä, sillä neljä konserttia oli vielä edessä. Tuntui, että osasin teoksen jo, joten sellaista “perinteistä” harjoittelua en enää tarvinnut kuin hyvin pienissä määrin. Kysyin asiaa opettajaltani Lauri Väinmaalta. Hän neuvoi seuraavaa: “Harjoittele hitaassa tempossa, ei kuitenkaan liian hitaassa vaan moderato, soittaen teosta läpi. Harjoittele joitakin paikkoja tempossa, jotta nopeus ei katoa sormista ja päästä.” Tein työtä käskettyä.

Esiintymiseen valmistautumista

Konserttia edeltävänä päivänä olo tuntui jälleen kipeältä, kuumeiselta. En halunnut

mitata lämpöä, sillä jos minulla olisikin ollut lämpöä, olisi se vaikuttanut alitajuisesti olemiseeni enkä halunnut nyt muuttaa mitään. Konsertti olisi jo seuraavana päivänä Oulussa ja sinne olisi lähdettävä joka tapauksessa. Harjoittelin hieman aamupäivällä sekä tein päivällä tarvittavia hankintoja matkaa varten kaupungilla. Illalla opetin yhden oppilaan ja sen jälkeen siirryin kotiin pakkaamaan tavaroita ja lepäämään. Elin siis huomattavan normaalia elämää tällä kertaa konserttia edeltävänä päivänä.

Esiintymispäivän tunnelmia

Matkustimme konserttipäivänä junalla Tampereelta Ouluun. Junamatka oli pitkä, noin neljä ja puoli tuntia. Takana oli aikainen herätys, sillä juna lähti aamulla jo klo 8.00. Olin väsynyt mutta en osannut nukkua junassa, vaikka yritin.

Kenraaliharjoitus Oulussa oli kirjoittamani mukaan kummallinen. Flyygeli oli outo samoin kuin sali, jossa konsertti pidettiin. Ilmeisesti soitin ja sali vain olivat niin kovin erilaisia, kuin mihin olin tottunut, että ne tuntuivat oudoilta. Ei harjoituksessa muutoin varmasti mitään outoa ollut. Olin jotenkin sekaisin kenraaliharjoituksen jälkeen ja tuntui vaikealta sopeutua jälleen uuteen soittimeen ja uuteen saliin. Onneksi matkalla oli mukana yksi pianonsoiton opettaja Tampereelta, joka kuunteli harjoituksen ja kommentoi soittoamme erittäin asiantuntevasti. Päätin soittaa konsertissa hänen ohjeidensa mukaan, sillä omiin tunteuksiin luottaminen ei vieraassa salissa vieraalla soittimella 30 minuutin harjoittelun jälkeen tuntunut järkevältä ratkaisulta.

Illalla, juuri ennen konserttia klo 19, olo oli hurjan väsynyt. Takana oli pitkä junamatka, siirtyminen hotellilta konserttipaikalle harjoitukseen ja taas takaisin hotellille lepäämään. Välimatka hotellin ja konserttipaikan välillä oli niin pitkä, että se hankaloitti siirtymistä paikasta toiseen. Joka siirtymällä oli turvaututtava taksiin. Yritin nukkua hotellilla ennen konserttia siinä kuitenkin onnistumatta. Väsymys oli valtava.

Koetin hokea itselleni: “Nyt täytyy yrittää skarpata entistä enemmän, koska väsymys meinaa vallata kaiken tilan itselleen”. “Soita kuin solisti, ei niin kuin hiiri!” Näillä sanoilla oli mukana oleva opettaja neuvonut minua kenraaliharjoituksessa. Päätin tehdä

parhaani, jotta eläisin hetkessä ja soittaisin solistisesti ja varmasti, niin kuin solistin kuuluukin! Jännityksestä olen kirjannut vain lyhyesti ja ytimekkäästi: “Ei jännitä.”

Juuri (noin viisi minuuttia) ennen lavalle menoa tuli ikävä yllätys: valtava heikotus, jopa huimaus. Olin koettanut syödä jo hotellilla mutten ollut pystynyt. Olin kuitenkin ottanut sämpylän mukaan konserttipaikalle ja otin siitä viime hädässä joitakin haukkuja juuri ennen lavalle astumista. Säikähdin heikotusta kovasti eikä se antanut parasta mahdollista olotilaa lavalle menemiseen. Ilmeisesti edellisestä ruokailusta oli liian pitkä aika enkä ollut ymmärtänyt syödä siinä välissä edes jotain pientä, vaikka väkisin. Ehkä myös kovalla väsymyksellä oli osuutta asiaan. Tämä ei joka tapauksessa ollut mukava yllätys. Yritin keskittyä ja rauhoittua muutaman sekunnin ennen esiintymislavan ovesta sisään astumista. Olen kirjannut seuraavaa: “En tiedä oliko se hyvä, vai huono. Hämeenlinnassa vain astelin lavalle reippaasti enkä miettinyt mitään erityistä ja se tuntui ehkä paremmalta.” Viimeiset 10 minuuttia ennen lavalle astumista olivat siis hyvin sekavat ja hieman jopa hätääntyneet kymmenen minuttia. Ei kuitenkaan auttanut muu, kuin astua estradin ovesta sisään, vaikka hieman hirvitti, jos vaikka pyörryn lavalle.

Esiintymisen jälkitunnelmia

Soittaessani konserttoa olo oli epävarma konserton ensimmäisestä sävelestä viimeiseen. Omien sanojeni mukaan minulla oli “ihan kauhea olo. Paljon pahempi kuin Hämeenlinnassa”. Olin nähnyt läheisen ystävän istuvan katsomon ensimmäisessä rivissä ja jotenkin hänen näkeminen sekoitti ajatuksia entistä enemmän. Yritin olla katsomatta yleisöä niin, että erottaisin sieltä yksittäisiä henkilöitä, mutta jotenkin tämä yksi henkilö aivan edestä ei ollut katseelta vältettävissä. Lähtökohdat tälle esitykselle olivat siis kerta kaikkiaan huonot. Oman huonon fyysisen olon lisäksi ajatukset menivät monta kertaa edessä istuvaan ystävään.

Olo oli epävarma koko soiton ajan mutta erityisesti ensimmäistä osaa soitettaessa. Kadenssiin tultaessa olo oli hieman kohentunut ja kadenssi sujui omastakin mielestä hyvin ja varman tuntuisesti. Kun ensimmäinen osa loppui, en ollut oikein

huomannutkaan, että olin sen soittanut. Todella erikoinen olo, olin jotenkin muissa maailmoissa.

Toinen osa sujui omien muistiinpanojen mukaan hyvin. Kolmannessa osassa sattui unohdus. Unohdus! En ikinä unohda! Olin todella yllätynyt, että unohdin jonkin kohdan enkä yhtään muistanut miten se tulisi soittaa. Tämä oli mielestäni ehdottomasti väsymyksen syytä. Minulla ei ole taipumusta unohdella nuotteja mikäli siis osaan teoksen. Ja voin sanoa, että tämän teoksen osasin. Onnistuin kuitenkin unohduksesta huolimatta tuossakin paikassa soittamaan ylimmän äänen oikeasta kädestä, joten henkilö, joka kuuli teoksen ensimmäistä kertaa ei välttämättä huomannut unohdustani. Melodia ei nimittäin muuttunut eikä myöskään jäänyt pois. Tästä kohdasta vain tuli yksiaäninen! Unohdus kuitenkin kertoo siitä, miten epävarma olo minulla oli soittaa.

Hämmästyttävintä tässä konsertissa oli mielestäni se, että kaiken tämän epävarmuuden ja huonon olotilan jälkeen sain yleisöltä valtavan lämpimän vastaanoton konsertin jälkeen. Tampereelta mukana ollut opettaja ei tiennyt, mitkä kaikki adjektiivit hän olisi pistänyt peräkkäin, jotta olisi saanut välitettyä minulle tunnelman kuinka paljon oli soitostani pitänyt. Hänen mielestään soittoni oli ollut “niin ammattimaista ja varmaa, sointi oli kaunis ja kokonaisuus ehjä. En ole koskaan kuullut sinun soittavan tuolla tavoin!” Olin tietysti hyvin otettu näistä kommentteista mutta sitäkin enemmän olin hämmentynyt. Oma olo oli ollut niin huono sekä ennen konserttia että konsertin aikana, että olin varma, että se oli kuulunut soitossakin. Yleisön mielipide oli kuitenkin se, että soittoni oli ollut uskomattoman hienoa ja lumoavaa. Se oli huokunut musiikillista voimaa.

Yleisössä istui myös yksi opiskelutoveri, joka oli kuullut tämän teoksen minun soittamana useita kertoja. Hän soitti itsekin samassa konsertissa mutta oli siirtynyt oman soittonsa jälkeen yleisön puolelle kuuntelemaan minun soittoa. Hän oli liikuttavan rehellinen kertoessaan kyllä huomanneensa epävarmuuteni.

Minä olin kuitenkin onnellinen siitä, että hän, joka kuuli teoksen ensimmäistä kertaa, saattoi kokea vahvan elämyksen siitä huolimatta, että olin joutunut soittamaan

epävarman ja epämiellyttävän olotilan vallitessa. Jotakin soitostani siis välittyi omasta kurjasta olostani huolimatta.

Opittua

Väsymys on varmasti yksi pahimpia keskittymiskyvyn häiritsijöitä. Pitäisi pitää huoli siitä, että ennen konserttia ehtisi levätä tarpeeksi. Eikä missään tapauksessa ole hyvä matkustaa noin pitkää matkaa konserttipäivänä. Olisi ollut viisasta lähteä matkaan jo edellisenä päivänä ja tulla yöjunalla takaisin. Konsertin jälkeen valvominen ei haittaa.

Myös riittävän säännöllisestä ruokailusta pitäisi pitää huoli. Jos lounaasta on kulunut kymmenen tuntia, on selvää, että välissä olisi pitänyt syödä jotakin. Mielellään toinen kunnollinen ateria.

7.6 Neljäs esiintymisprosessi: Professori Ralf Gothonin mestarikurssi Tampereella

Taustaa

Vain kolme päivää Oulun konsertin jälkeen oli professori Ralf Gothonin mestarikurssi Tampereella. Tätä olin odottanut, kuin kuuta nousevaa. Onhan Ralf Gothoni yksi minun eniten arvostamiani muusikoita. Olin saanut osallistua hänen kursseilleen jo muutaman kerran aikaisemminkin ja ne olivat aina olleet hyvin elämyksellisiä. Koin suurta iloa päästä jälleen soittamaan hänelle. Ja mikä hauskin, hän itse esitti tismalleen saman konserton ja vieläpä samalla viikolla Tampere Filharmonian solistina!

Esiintymiseen valmistautumista

En valmistautunut tähän kurssiin mitenkään erityisesti. Kolme esiintymistä oli jo takana ja uskoin niihin valmistautumisen riittävän valmistautumiseksi myös tähän

esiintymiseen. Pidin tuntumaa sormissa ja päässä yllä mutta muutoin en edellisinä päivinä valmistautunut mitenkään erityisesti.

Esiintymispäivän tunnelmia

Olin ensimmäinen soittaja kurssilla, joten pääsin saliin kokeilemaan soitinta jo ennen tilaisuuden alkua. Sali ja soitin olivat tuttuja jo ennalta mutta jostain syystä jälleen kerran flyygeli pääsi yllättämään minut. Jälleen oli kohdattava uusi soitin, joka tuntui uudelta vaikka olikin entuudestaan tuttu ja jälleen piti sopeutua soittamaan täysin erilaisella soittimella kuin edellisessä konsertissa. Onneksi sali sentään tuntui mieluisalta – oli aina tuntunutkin. Tämä jatkuva soittimen vaihtaminen ja uuteen soittimeen tottuminen tuntui nyt jo todelliselta haasteelta.

Kellon lähestyessä neljää saliin alkoi saapua runsaasti yleisöä. Mestarikurssilla yleisesti ottaen kurjinta on se, että yleisö saattaa tulla istumaan lavalle aivan soittajan selän taakse. Niin nytkin. Näin tapahtuu tietysti vain kurssin pitäjän niin pyytäessä. Opettaja ajattelee, että näin yleisö kuulisi paremmin mitä lavalla puhutaan. Näinhän se onkin mutta se ei ole kurssilla oppilaana soittavalle kovin mukava tilanne. Olisi mukavampi saada soittaa omassa rauhassa, omassa tilassa yleisön ollessa hieman etäämmällä.

Tällä kertaa yleisöä oli paljon sekä lavalla että katsomossa. Minuakin alkoi vähitellen jännittää. Tuollainen paljon yleisöä keräävä kurssi on tietysti aivan erilainen kokemus kuin konsertti. Tilannetta ei helpottanut myöskään se, että oppilaitoksemme koulutusjohtaja istui lavalla käytännössä selkäni takana. Mikä siinä onkaan, että toista ihmistä jännittää enemmän kuin toista?

Esiintymisen jälkitunnelmat

Omasta mielestäni soitto meni jälleen huonosti. Olo oli kurja, johtuen lähinnä yleisön “niskaan hengittämisestä” ja toisaalta tietysti arvovaltaisesta yleisöstä. Yleisössä oli lähes koko oppilaitoksen piano-opettajat, koulutusjohtaja ja paljon muitakin. Varsinkin

koulutusjohtajan läsnäolo luo tiettyjä paineita ja hermostuneisuutta mutta toisaalta hänen poissaolonsa aiheuttaa pettymyksen. Mielessä herää kysymys miksei hän tullut.

Professori Gothonin ensikommentti soittomme loputtua oli “Bravo, hienoa! Hyvin soitatte.” Hän kuitenkin vaistosi etten ollut sinut soittamani soittimen kanssa. Hän kysyi, eikö soitin miellyttänyt ja vastasin, että ei. Hän oli kanssani samaa mieltä, että soitin ei soveltunut Mozartin soittamiseen ja niinpä vaihdoimme soitinta kesken oppitunin! Onneksi lavalla oli kaksi soitinta, joista toinen tuntui oikein miellyttävältä. Tämä oli minulle suuri helpotus, sillä en ollut ymmärtänyt itse olla rohkea ja valita soitinta jo etukäteen. Tilalle vaihdettu soitin miellytti minua paljon enemmän ja lopputunti sujui mukavissa tunnelmissa. Kuinka merkityksellistä onkaan saada soittaa itseä miellyttävällä soittimella!

Bravo-komentistaan huolimatta Gothoni löysi monta hienoa ja mielenkiintoista asiaa, joita saatoimme vielä parantaa. Osaa ehdotuksista työstimme siinä hetkessä, osaa jouduimme työstämään vielä harjoituksessa myöhemmin. Kurssin anti oli suuri sekä minulle henkilökohtaisesti että kvartettini jäsenille. Gothoni on persoona, joka pelkällä läsnäolollaan saa tunnelman virittymään. Hänellä on suunnattoman suuri positiivinen vaikutus ainakin minuun.

Tämän kurssin jälkeen tunsin vilpittömän helpotusta ja osasin vihdoinkin oikeasti rentoutua. Lähdin opetuksen päätteeksi juoksulenkillä ja loppuillan vietin kotona rentoutuen. Olo oli huojentunut.

7.7 Viides esiintymisprosessi: Konsertti Tampereella Pyynikkisalissa

Esiintymiseen valmistautumista

Konserttia edeltävänä päivänä olin jälleen nukkunut yöni huonosti. Heräsin aikaisin ja väsyneenä. Harjoittelin aamulla hieman mutta parin tunnin harjoittelun jälkeen olin

aivan täydellisen uupunut. Söin lounaan ja lähdin kotiin päiväunille.

Muistiinpanoista löytyi mielenkiintoinen kommentti: “Tänään on juuri sellainen olo, kun oli lapsena ennen kurssitutkintoa.” Tuo oli siinä mielessä toivoa antava kommentti, että lapsena onnistuin jännittävästä tilanteesta huolimatta tutkinnoissa ja esiintymisissä usein hyvin. Usein tietysti myös huonosti, mutta silloin olotilakin oli erilainen. Tämä olotila ei ollut mitenkään paha mutta se oli normaalista olotilasta kuitenkin selvästi poikkeava. Sellainen hyvin keskittynyt ja rauhallinen. Luottavainenkin.

Kamarimusiikkiviikolla, missä meidänkin oli tarkoitus konsertto soittaa, esitettiin myös kaikki Beethovenin sonaatit pianolle ja sellolle. Tämä oli mielenkiintoinen produktio ja halusin mennä kuuntelemaan konserttia. Jo kuitenkin konsertin alkupuolella alkoi musiikin kuunteleminen ahdistaa niin paljon, että jouduin lähtemään pois kesken konsertin. Tämä oli minulle yllätys. Ilmeisesti latautuminen seuraavan päivän omaa konserttia varten oli niin voimakas, että en pystynyt kuuntelemaan muiden soittamista lainkaan noin lähellä omaa konserttia. Lähdin kotiin ja vietin loppuillan kaikin tavoin rentoutuen. Illan päätti hetki lempi TV-sarjan parissa.

Esiintymispäivän tunnelmia

Oikea olkapää alkoi vihoitella konserttipäivänä oikein toden teolla. Kuten jo aiemmin totesin, kipu oli ollut lähes poissa koko harjoittelujakson ajan. Tämän päivän kohdalla on ensimmäistä kertaa maininta olkapään kipeytymisestä esiintymisprosessien aikana. Jo yöllä olin herännyt siihen, että olin aivan jumissa. Niska-hartiaseutu oli kipeä ja olkapäätä vihloi. Aamulla jouduin ottamaan reseptillä määrätyn vahvan särkylääkkeen olkapään vuoksi.

Olin tehnyt tarkan suunnitelman tämän päivän harjoittelusta. Se sisälsi kaikkien osien soittamisen läpi rauhallisessa tempossa. Lisäksi piti erityisellä huolellisuudella tutkia paikat, joissa oli unohtamisen vaara. Ensimmäisessä osassa oli lisäksi tietyt paikat, jotka tuli varmentaa huolella ja ajatuksen kanssa.

Tampereen konsertissa huomioitavaa oli se, että konserttia varten ei tarvinnut matkustaa mihinkään. Matka kotoa konserttipaikalle oli noin 500 metriä. Tämä tuntui todelliselta luksukselta Oulun ja Hämeenlinnan reissujen jälkeen.

Konsertti alkoi klo 19.30 ja ohjelmassa oli kaikkiaan neljä pianokonserttoa. Konsertin nimi oli Mozart-maraton ja sitä se kirjaimellisesti olikin. Minun soittovuoroni oli noin klo 21.00. Vielä kello 19.00 istuin kotona kylmävessissä olkapäillä yrittäen poistaa kipua olkapäistä. Täysin en saanut kipua pois mutta onneksi kipu unohtui konsertin lähestyessä. Kipulääkettä en enää tässä vaiheessa halunnut ottaa. En halunnut tehdä mitään normaalista poikkeavaa juuri ennen konserttia.

Olimme sopineet harjoituksen yhdessä kvartetin kanssa klo 20.00 tarkistaaksemme tempot ja nostattaaksemme yhteishenkeä. Varsinaista kenraaliharjoitusta meillä ei tällä kertaa ollut. Olimme juuri olleet Gothonin mestarikurssilla, joka pidettiin samassa salissa, ja jossa soitin samalla flyygelillä kuin millä tänä iltana konsertissa tulisin soittamaan. Koimme, että ei ole tarvetta varsinaiselle saliharjoitukselle. Yksi kvartetin jäsen ei sitä paitsi olisi kenraaliharjoitukseen iltapäivällä edes ehtinyt. Kävin kokeilemassa pianoa itsekseni iltapäivällä mutta lyhyt yhteisharjoitus pidettiin muussa tilassa.

Tampereella takahuoneeksi luokiteltava tila on eri kerroksessa, kun itse konserttisali. Tämä on siinä mielessä loistava ratkaisu, että muiden soitto ei kuulu tuonne tilaan lainkaan. Sain keskittyä aivan omassa rauhassa. Ja miten sen tein? Istuin paikallani tekemättä mitään ja puhumatta kenellekään. Tämä tuntui ehdottomasti parhaalta ratkaisulta minulle. Toki puuhastelin siinä, mitä tarvitsi, mutta ylimääräinen hosuminen ja hermostunut kävely edestakaisin oli jäänyt pois. Yksin tämän kaiken toteuttaminen oli paljon helpompaa, kuin että samassa huoneessa olisi ollut monta henkeä valmistautumassa yhtä aikaa. Oma rauha juuri ennen esiintymistä oli kullannarvoinen asia. Menin yläkertaan vasta edellisen soittajan loppuaploidiin aikaan ja sitten vain suoraan lavalle. Tämä oli minulle erittäin toimiva ratkaisu.

Esiintymisen jälkitunnelmat

Tämä oli ensimmäinen konsertti, johon saatoin itsekkin olla tyytyväinen. Olotila soittaessa oli erilainen kuin normaalisti muttei liian jännittynyt. Jännitys ei tällä kertaa huonontanut soiton ja osaamisen tasoa.

Lavalle kävellessäni katsoin salin takaseinää ja onnistuin olemaan näkemättä tuttuja kasvoja. Katsoin salin takaseinän lisäksi ainoastaan soittokavereitani ja kommunikoin heidän kanssaan. Se, että onnistuin keskittämään huomion yleisön sijasta soittajakollegoihin, antoi minulle rauhan keskittyä vain ja ainoastaan omaan soittoon ja musiikkiin ylipäätään. Ei ollut syytä ajatella mitään muuta kuin soittoa ja käsillä olevaa musiikkia. Tästä onnistumisesta olin todella iloinen.

Olin kirjannut ylös: "Soitto meni hyvin. Otin esimerkiksi juoksutuksissa suuria riskejä mutta suurimmaksi osaksi ne onnistuivat ja riskin ottaminen kannatti." Pystyin hyvin keskittymään Ralf Gothonin esiin tuomiin asioihin ja toteuttamaan niitä. Kaikin puolin olo tuntui oikealla tavalla rauhalliselta ja oikealla tavalla vireältä. Ei tämäkään konsertti varmasti täydellinen ollut mutta varsin tyytyväinen saatoin siihen olla. Enhän koskaan edes lähtenyt tavoittelemaan täydellisyyttä. Halusin vain itse olla tyytyväinen esityksiini.

Nauhoitin tämän konsertin Mini Disc -levylle ja kuuntelin nauhoituksen jälkikäteen. Tulos oli suurin piirtein sitä, mitä ajattelin sen olevan. Tämä kertoo siitä, että olen ollut soittossani läsnä, tiedostanut tekemisiäni ja osannut olla nyt-hetkessä mukana. Tällaiseen soittoon saatoin itsekkin olla tyytyväinen. Konsertti oli lisäksi minulle tutkinto, tein näytökokeena C-kurssitutkinnon. Sain arvosanaksi täydet 5/5. Tämä teki minut entistä onnellisemmaksi.

Opittua

Valmistautumisessa tärkeää on oma rauha. Jos mahdollista, niin valmistautuminen

konserttiin tulisi tapahtua henkilökohtaisessa huoneessa, jossa ei ole häiriötekijöitä. Myös se, että ei kuule edeltävien soittajien soittoa on tärkeää. Muiden soitto saattaa jollakin tapaa sekoittaa omaa sisällä soiva musiikkia ja se ei tietenkään ole hyvä asia.

7.8 Kuudes esiintymisprosessi: Konsertti Helsingissä Pitskun kulttuurikirkossa

Taustaa

Minulla oli viidennen ja kuudennen esiintymisprosessin välissä yksi hääkeikka. Kävin soittamassa pari kaunista kappaletta erään pariskunnan vihkitilaisuudessa Tampereen naapurikunnassa Nokialla. Tämä oli oiva piristys Mozartien keskellä. Elämä oli pyörinyt jo pitkään yhden tietyn Mozartin pianokonserton ympärillä, joten oli kiva soittaa vaihteeksi jotain muuta.

Pari päivää ennen konserttia kuumemittari näytti, että minulla olisi hieman lämpöä. Tätä olin epäillyt jo ensimmäisestä konsertista saakka mutten ollut halunnut todentaa sitä mittaamalla. Nyt se oli kuitenkin totta.

Esiintymiseen valmistautumista

Viimeistä konserttia edeltävänä päivänä harjoittelu ei olisi enää huvittanut ei sitten millään. Aivan väkisin sain raahattua itseni harjoitusluokkaan. Onneksi sinne päästyäni soitto alkoi sujua normaaliin malliin ja löysin soiton riemun jälleen. Soitin kohtuullisessa tempossa kaikki osat läpi. Lisäksi joitain yksittäisi paikkoja harjoittelin enemmän ja oikeassa tempossa. Tuo metodi tuntui sopivan minulle erinomaisesti monen konsertin sarjan ollessa kyseessä.

Illalla menin reippaalle kävelylenkille ystäväni kanssa. Tuollainen rauhallinen/keskiraskas liikunta tuntui sopivalta liikunnalta konserttia edeltävänä päivänä. Juoksua en ajatellutkaan, vaikka muutoin tykkäsin harrastaa sitä useita kertoja

viikossa.

Esiintymispäivän tunnelmia

Konserttipäivänä lämpöä oli edelleen 37,3. Edellisen päivän ulkoilu ei ehkä sittenkään ollut hyvä idea. Harjoittelin aamulla hieman, minkä jälkeen pitikin lähteä junalla kohti Helsinkiä ja Pitäjänmäellä sijaitsevaa konserttipaikkaa.

Tällä kertaa otin junassa paikan muista erillään. Halusin levätä ja rauhoittua ja niin myös tein. Konserttipaikalle päästyämme isäntäväki otti meidät lämmöllä vastaan. He olivat järjestäneet meille teetä ja kahvia sekä pientä syötävää. Kahvia en perinteisesti uskaltanut juoda juuri ennen konserttia. Olin kuullut, että se voi aiheuttaa käsien tärinää ja sitä en kaipaa konserttiin yhtään enempää kun sitä jo luonnostaan esiintyy.

Kenraaliharjoitus sujui normaaleissa merkeissä. Flyygeli oli jälleen kummallinen mutta nyt olin jo tottunut alati vaihteleviin soittimiin. Se ei jaksanut enää hetkauttaa tai sekoittaa kaikkea samalla tavoin. Tai sitten olin vain jo alitajuisesti tietoinen siitä, että tämä olisi viimeinen konsertti ja tämän jälkeen koko prosessi olisi ohi. Ainahan se harmitti, jos paikalla ollut flyygeli ei ollut itseä miellyttävä, mutta sille asialle ei vain voinut mitään.

Juuri ennen lavalle astumista menin odottelemaan omaa soittovuoroa pikkuruiseen eteiseen. Se oli kylmä paikka, mutta siellä sain olla rauhassa eikä tarvinnut puhua kenellekään. Se tuntui hyvältä. Edellisen soittajan soitto sinne kyllä kuului mutta jotenkin onnistuin nyt siinä, etten antanut sen häiritä itseäni.

Esiintymisen jälkitunnelmat

Lavalle mentäessä olo tuntui hyvältä – ei liian flegmaattiselta, vaan sopivasti vireytyneeltä konserttia ajatellen. Konserttipaikka oli todella kotoisa. Se ei ollut kovin konserttisalimainen, vaan ennemminkin isoa olohuonetta muistuttava. Tämä erityinen

tila loi aivan omanlaisensa tunnelman musisoida. Sali oli viimeistä tuolia myöten täynnä, jopa lisätuoleja jouduttiin laittamaan eteiseen. Yleisön paljous osaltaan edesauttoi tunnelman syntymistä.

Soitto itsessään sujui hyvin muttei mielestäni niin hyvin kuin edellisessä konsertissa Tampereella. Ei varmasti koskaan pitäisi verrata konsertteja keskenään mutta väkisinhan sitä vertaa. Tällaista työtä tehdessä sehän on jopa osaltaan tarkoituskin. Kun on tarkoitus kehittyä, on suorituksia tavallaan myös verrattava keskenään. Lisäksi tietysti myös analysointi on tärkeää.

Konsertin aikana eräs henkilö päätti kuvata meidän soittoa kameralla. Oli sinänsä hienoa, että joku haluaa ikuistaa meidän soittotapahtuman, mutta soiton aikana kameran laukaisuääni oli äärimmäisen häiritsevä. Jos olisin kehdannut, olisin keskeyttänyt soiton ja pyytänyt kyseistä henkilöä lopettamaan. Niin paljon se häiritsi. Mutta en kehdannut. Niinpä oli vain yritettävä keskittää ajatukset musiikkiin, vaikka kamera räpsyikin taustalla jatkuvalla syötöllä.

Pieniä sattumuksia lukuun ottamatta koin konsertin onnistuneeksi. Pientä herpaantumista oli havaittavissa johtuen ehkä siitä, että tämä oli viimeinen konsertti tällä erää ja siitä, että edellinen konsertti oli mennyt niin hurjan hyvin. Joskus olen kuullutkin sanottavan, että onnistuneen konsertin jälkeen on kaksin verroin vaikeampi onnistua seuraavassa konsertissa. Sitä ilmeisesti alitajuisesti yrittää toistaa tuota edellistä onnistumista, mikä ei tietenkään ole mahdollista. Pitäisi aina uskaltaa lähteä puhtaalta pöydältä ja suoda mahdollisuus myös epäonnistumiselle. Näin olisi ainakin mahdollisuus onnistua aina uudestaan ja puhtaasti uudella tavalla – ei edellisen konsertin kopiolla.

8 ESIINTYMISPROSESSEISTA ESIINNOUSSUTTA

Opin esiintymisprosessien aikana hyvin paljon ja hyvin monenlaisia asioita. Jotkut asiat olivat jo ennalta tuttuja, mutta niiden merkityksellisyys korostui ja vahvistui prosessien myötä. Osa asioista oli puolestaan uusia ja koin ne suorastaan oivalluksina kyseisellä hetkellä. Kokosin tärkeimmiksi kokemani asiat yhteen lähinnä itseäni varten, jotta muistaisin ne myös tulevaisuudessa ja voisin palauttaa ne helposti mieleen koonnin ansiosta, mutta myös muita lukijoita varten. Uskon, että havaitsemani seikat voivat olla avuksi ja hyödyksi myös muille kiinnostuneille.

Esiintuomani asiat ovat vain yksi hyvin henkilökohtainen näkökulma esiintymiseen. Ne eivät missään tapauksessa pyri olemaan ainoa oikea totuus. Ne ovat seikkoja, jotka olen kokenut itselleni merkityksellisiksi ja tärkeiksi esiintymisen kannalta. Jokainen voi niin halutessaan poimia huomioista itselle sopivimmat ja kenties soveltaa niitä vastaamaan omia henkilökohtaisia tarpeitaan. Olen muokannut havaintoni ja kokemukseni ikään kuin ohjeiden muotoon. Joukossa on ohjeita valmistautumiseen, ohjeita konserttia edeltävälle päivälle ja ohjeita esiintymiseen, yleisiä huomioita valmistautumiseen ja esiintymiseen liittyen, ohjeita harjoitteluun juuri ennen esiintymistä ja ohjeita harjoitteluun esiintymisten välillä.

Esiintymisprosessien kirjaamisvaiheeseen sattui yksi päivä, jolloin minulla oli kolme esiintymistä samana päivänä. Se oli hieman liikaa mutta tuo päivä tuotti kuitenkin kokonaan omanlaisensa ohjeet. Ne olen kirjannut erikseen itselle koottu selviytymisopas liian kiireisten päivien varalle -osioon.

8.1 Ohjeita valmistautumiseen

Optimaalinen vireystila

Oikean vireystilan löytäminen ja saavuttaminen on äärimmäisen tärkeää. Vireytymistä tarvitaan paitsi esiintymisessä myös työnteossa. Liian vähäinen vireytyminen tekee työnteosta flegmaattista ja laiskaa, mutta liika vireytyminenkään ei ole hyvästä. Itselläni huomasin olevan taipumusta liialliseen vireyteen suuren innostuksen vallassa. Jos innostuin jostakin asiasta kovasti, aloin toimia innostuksen vallassa suunnattoman nopeasti ja hätäisesti. Innostus on tietysti mielessä hyvä asia ja ehdottoman tarpeellinenkin asia työnteon sujumuuden kannalta mutta jos innostus menee yli ja se alkaa tuottaa vain huonompaa tulosta, on asialle syytä tehdä jotakin. On löydettävä optimaalinen vireystila oppimiselle, työnteolle ja esiintymiselle. Jokaiselle omanlaisensa. Tasapaino innostuksen ja kontrollin välillä on äärimmäisen tärkeä. Minulla liialliseen vireytymiseen auttoi pieni rauhoittuminen ja asian käsitteleminen järjellä. Auttoi, kun kysyin itseltäni, miten olisi järkevää toimia nyt tai mitä olisi järkevää tehdä nyt. Yleensä keksin ratkaisun itse ja osasin jatkaa työtä eteenpäin omin neuvoin. Kunhan vain ensin pysähdyin hetkeksi miettimään, miten olisi järkevää jatkaa.

Äänitteiden kuunteleminen

Jossakin vaiheessa harjoitusprosessia kyseisen kappaleen äänitteiden kuunteleminen alkoi ahdistaa. Olen huomannut tämän myös myöhemmin vastaavien tilanteiden kohdalla. En tiedä mistä tämä johtuu, mutta arvelen, että sillä on jotakin tekemistä sen kanssa, kun alkaa osata teoksen jo kohtalaisen hyvin ja oma soitto soi mielessä. Tällöin ei enää halua sekoittaa omaa sisällä soivaa musiikkia ulkopuolisen tulkinnalla. Tällöin koin paremmaksi olla kuuntelematta äänitteitä – toisen muusikon tulkintaa ja “valmista soittoa”. Myös se ahdisti, kun kuuli tämän toisen soittavan kenties paremmin kuin itse, vaikka asia ei todellisuudessa niin olisi ollutkaan. Levyjen kuunteleminen ei joka tapauksessa sopinut minulle enää tietyn vaiheen jälkeen.

Unettomuus

Unettomuus on kurja mutta valitettavan yleinen asia ennen konserttia. Mieli työskentelee aktiivisesti, jolloin unen laatu saattaa heiketä. Unettomuuteen voi auttaa jokin rentouttava tekeminen. Tee jotakin sellaista, josta todella pidät. Se voi olla ulkoilua, saunomista, ystävien kanssa olemista tai lempi TV-ohjelman katsomista. Mitä vaan, joka saa sinut nauttimaan olostasi. Liian rankaa urheilua kannattaa kuitenkin välttää, sillä se voi viedä tarvittavia voimia tulevalta esiintymiseltä.

Jos mikään edellä mainituista keinoista ei auta, on syytä suhtautua unettomuuteen asiaan kuuluvana välttämättömyytenä. Olen aina ollut sitä mieltä, että kyllä ihminen nukkuu sitten, kun hän on tarpeeksi väsynyt. Uskoin samoin myös esiintymiseen liittyvän unettomuuden ollessa kyseessä.

Fyysinen kunto

Huolehdi fyysisestä kunnostasi. Konsertteja ei jaksa soittaa, jos fyysinen kunto on huono. Myös lihaskuntoa vaaditaan jonkin verran. Pidä sitä yllä. Ennen kaikkea on tärkeää pitää fysiikastaan huolta, jos tietää, että omassa kehossa on jokin paikka, joka vaatii erityistarkkailua. Tällaisten ruumiinosien hoivaaminen kovan työpaineen alaisena ei missään tapauksessa saa unohtua. Omasta kehosta on pidettävä huoli, jotta se jaksaa palvella sitten tärkeimmällä hetkellä.

Luottamus

Luottamuksen saavuttaminen omaan osaamiseen ennen esiintymistä on hyvin tärkeää. Olisi tärkeää voida luottaa siihen, että osaa teoksen ja että esityksessä on mahdollista onnistua. Jos olotila on epävarma osaamisen kannalta, on itsevarmana lavalle meneminen vaikeaa, jos ei jopa mahdotonta. Epävarmuuden sanotaankin olevan soittajan pahin vihollinen (Arjas 1997, 94). Itse esiintymistilanteessa voi toki sattua mitä vain ennalta arvaamatonta, mutta pääasia on, että hallitsee teoksen sekä musiikillisesti

että soittoteknisesti sillä tavoin, että soittotapahtumasta suoriutuminen itseä tyydyttävällä tavalla on mahdollista.

Harjoittelun suunnittelu ja suunnitelmassa pysyminen

Minulla oli taipumus toisinaan jumiutua harjoittelemaan yhtä osaa ja kenties yhtä tiettyä paikkaa kyseisessä osassa hyvin pitkäksi aikaa. Tämä oli tietysti hyvä asia kyseisen osan ja kohdan kannalta mutta aiheutti epätasapainon kaikkien kolmen osan kesken. Niinpä aloin laatia itselleni suunnitelman, johon olin kirjannut osan ja siihen käytettävän maksimiajan. Koska päivittäinen harjoittelu-aika oli rajallinen, oli aika osattava käyttää mahdollisimman hyödyllisesti ja tasapuolisesti kaikkien niiden kohtien kesken, joita täytyi vielä työstää. Suunnitelman tekeminen tuntui erittäin hyvältä asialta. Tärkeintä oli kuitenkin pitäytyä suunnitelmassa. Vaikka tuntui, että en vielä oppinut jotakin asiaa, oli se syytä jättää hautumaan ja jatkaa työtä seuraavana päivänä. Oli tärkeää työstää myös muita epätäydellisiä kohtia joka päivä.

8.2 Ohjeita konserttia edeltävälle päivälle

Matkustamisesta

Mikäli konsertti pidetään jossakin muualla kuin kotikaupungissa, tulee matka konserttipaikalle valmistaa huolella. Tavarat on syytä katsoa valmiiksi jo edeltävänä päivänä – vaatteet vieläkin aikaisemmin. Kaikki esiintymistä varten tarvittava on hyvä pakata laukkuun jo konserttia edeltävänä päivänä, sillä konserttipäivänä kaikki energia on syytä keskittää itse konserttiin ja siitä suoriutumiseen Tein itselleni listan asioista, jotka katsoin tarpeelliseksi tehdä matkustusta edeltävänä päivänä.

- 1) Katso vaatteet valmiiksi ja pakkaa ne pukupussiin.
- 2) Pakkaa nuotit niin, että ne tulevat varmasti mukaan konserttipaikalle.

- 3) Mieti asusteet ja muut tavarat, mitä tarvitset mukaan. Mikäli et pakkaa niitä heti laukkuun, kirjaa ne paperille ylös muistilistaksi, jotta et unohda niitä seuraavana päivänä.
- 4) Mieti, mitä muuta voit tarvita mukaan. Eväitä? Usein konserttipaikalle mennään hyvissä ajoin ja matka voi olla pitkä. Vieraassa kaupungissa ei välttämättä löydä ravintolaa läheltä tai kenties ei ole edes aikaa lähteä etsimään ravintolaa. Varaudu siis ottamalla omat eväät mukaan.

Matkustus ajankohdasta

Jos matka on pitkä, on syytä miettiä voisiko konserttipaikalle matkustaa jo konserttia edeltävänä päivänä. Matkustaminen on aina rankkaa eikä muusikko ole pitkän matkustamisen jälkeen parhaimmillaan. Varsinkin useita tunteja kestävät matkat tulisi ajoittaa muulle kuin konserttipäivälle.

Väsymys

Pahin uhka keskittymiselle on väsymys. Väsyneenä ihminen ei jaksaa keskittyä käsillä olevan asiaan yhtä hyvin kuin pirteänä. Olisikin pidettävä kaikin tavoin huoli siitä, että esiintymään voisi mennä pirteänä ja hyvin levänneenä. Kuten jo edellä totesin, pitkän matkan taittaminen konserttipäivänä ei ole hyvä ajatus.

Rentoutuminen

Kovan työn jälkeen rentoutuminen on tärkeää. Jos ei muista välillä rentoutua, tuntee itsensä väsyneeksi juuri silloin, kun pitäisi olla pirteimmillään ja jaksaa antaa parastaan. Rentoutuminen ennen konserttia on hyvin tärkeää. Jos olet valmistautunut hyvin ja osaat teoksen, tee konserttia edeltävänä päivänä jotakin sellaista mistä nautit todella paljon. Rentoutuminen oikealla tavalla ennen konserttia on vain hyvästä.

8.3 Ohjeita esiintymiseen

Soittimeen ja konserttipaikkaan tutustuminen

Uuteen konserttipaikkaan ja ennen kaikkea uuteen soittimeen on saatava tutustua rauhassa. Soittimeen tutustumisen tarvetta ei ole esimerkiksi jousi- tai puhallinsoittajilla, jotka lähes poikkeuksetta aina soittavat omalla soittimella. On itse tiedettävä, mikä on itselle sopiva ja riittävä aika soittimeen tutustumiseen, ja on pidettävä mahdollisuuksien mukaan huoli siitä, että soittimeen saa tutustua rauhassa ja tarpeeksi pitkään.

Soittimissa voi olla hurjan suuria eroja paikasta riippuen. Jos konserttipaikka on esiintyjälle ennen kokematon, on soittimeen syytä tutustua yksin ja aivan rauhassa. Aina tämä ei ole mahdollista, mutta siihen tulisi kuitenkin aina pyrkiä.

Keskittyminen

Keskittyminen omaan suoritukseen juuri ennen omaa soittovuoroa on tärkeämpää kuin mikään muu. Tällä hetkellä voit saada paljon hyvää aikaan tai voit tuhota kaiken jo olemassa olevan hyvän. Merkittävien ihmisten, kuten perheen, suvun tai puolison tapaaminen voi olla suuri virhe juuri ennen omaa soittovuoroa. Mieti, olisiko parempi jättää sukuloinnit ja seuraelämä oman soittovuoron jälkeiseen ajankohtaan.

Paras tapa viettää hetki ennen esiintymistä on oleskella yksin omassa huoneessa, jonne muiden soitto ei kuulu. Tässä huoneessa on hyvä olla niin pitkään kuin mahdollista ja mennä sitten vain suoraan lavalle. Suuressa joukossa ajan viettäminen juuri ennen esitystä voi viedä huomion ja keskittymisen pois olennaisimmasta eli soittamisesta.

Toisten soiton kuuleminen ja kuunteleminen juuri ennen omaa esiintymisvuoroa

Jos mahdollista, vältä muiden soiton kuulemista ja kuuntelemista juuri ennen omaa

soittovuoroasi. Kollegoiden onnistumiset tai epäonnistumiset voivat vaikuttaa omaan suoritukseesi negatiivisesti. On mahdollista, että koet liian voimakasta myötäelämistä toisen epäonnistumisen kohdalla, jonka jälkeen on vaikea koota itseään omaa suoritusta varten. Tai toisin päin: toisen huikean hieno onnistuminen voi masentaa omaa oloa, jolloin lavalle meno tuntuu vaikealta. Itselle saattaa tulla tunne, ettei pysty yhtä hyvään suoritukseen kuin tuo edellinen soittaja. Tunne voi olla lamaannuttava, jolloin ei pysty edes yrittämään parastaan.

Soittimeen vaikuttaminen

Jos mahdollista, valitse mieluisin soitin. Kaikissa paikoissa ei ole mahdollista vaikuttaa soittimeen mutta jos valinnanvaraa on, kannattaa se ehdottomasti käyttää hyväksi. Epämieluisalla soittimella soittaminen on kurjaa ja tunne voi välittyä yleisöön saakka. Jos tämä on mahdollista välttää, tulee niin tehdä ehdottomasti.

Alkusoiton aikana

Konserton alkusoiton soidessa solistin tulee virittäytyä soolo-osuuden soittoon oikealla tavalla. Ei saa mennä liikaa musiikkiin sisälle eikä saa "nauttia" musiikista samalla tavoin kuin siitä nauttisi yleisön joukossa kuunnellessa. Vaarana nimittäin on, että vaipuu liian rentoon olotilaan jolloin solistiosuudesta suoriutuminen on mahdotonta. Solistiosuudesta suoriutuminen vaatii suunnatonta aktiivisuutta ja mielen valppautta. Mielen valppautta ja aktiivisuutta ei saa menettää alkusoittoa kuunnellessa. Minua auttoi, kun kuvittelin johtavani musiikkia hyvän kapellimestarin tavoin. Tällöin olin aktiivinen mutta silti musiikissa sisällä.

Mieleen vaikuttaminen

Mieleen ja mielentilaan voi itse vaikuttaa. Hermostuneisuutta voi joko lisätä tai vähentää. Tämän todisti oma kokemus, jonka kuvailin jo aiemmin kyseisen prosessin kohdalla. Sillä on merkitystä, mitä ajattelet juuri ennen konserttia. Jos ajattelet "Apua,

olen kauhean hermostunut ja nyt varmasti mistään ei tule mitään”, on todennäköistä, että ajatus tulee toteutumaan. Jos ajattelet “Olen hermostunut mutten annan sen häiritä liikaa enkä ajattele sitä sen enempää, keskityn vain soittooni”, on todennäköistä, että ajatus tulee toteutumaan. Kumman ajatuksen haluat toteutuvan? Pieni mahdollinen hermostuneisuuden tunne kuuluu esiintymiseen ja sen kanssa on elettävä. Se on osa vireytymistä ja se voi parhaimmillaan auttaa kovasti ja olla suoritusta parantava voima. Lavalle kannattaa astella reippaasti jännityksestä huolimatta ja koettaa parhaansa mukaan keskittyä soittoon ja musiikkiin.

Ravinto

Niin hassulta kun se kuullostaaakin, on konserttipäivänä muistettava syödä säännöllisesti ja riittävästi. Ainakaan minulle tämä asia ei tuntunut olevan itsestään selvyys. Vaikka konserttipäivänä on muutakin ajateltavaa kuin ruoka, on ravinnon saannistakin pidettävä huoli. Muutoin voi tulla ikäviä yllätyksiä. Heikotus ja huimaus eivät ole tarpeellisia eivätkä varsinkaan toivottuja tuntemuksia juuri ennen lavalle astumista.

Väsymys

Väsyneenä esiintyminen on hyvin vaikeaa. Väsymys on kenties jopa keskittymiskyvyn pahin vihollinen. Väsyneenä edes harjoittelu ei ole tehokasta. Jos keskittymiskyky kärsii konserttitilanteessa väsymyksen johdosta, saattaa konsertin soittaminen pahimmillaan tuntua selviytymiseltä teoksen ensimmäisestä sävelestä viimeiseen. Väsymyksen vaikutusta konserttitilanteeseen ei voi ohittaa millään.

Tavoitteet

Samalla tavoin kuin harjoittelulle tulee asettaa tavoitteita, on tavoitteet syytä asettaa myös esiintymiselle. On hyvä kysyä itseltään mitä kyseiseltä esiintymiseltä odottaa ja mitkä ovat realistiset mahdollisuudet ylittää odotuksiin tässä konsertissa. On hyvä kysyä itseltään, missä voin onnistua (missä olen harjoitustilanteessa onnistunut) ja mikä tuntuu

vielä epävarmalta. Tavoitteet on aina syytä asettaa realistisesti.

Rohkeus

Kunnostautuminen vaatii rohkeutta, asiassa kuin asiassa. Jos konsertti on sovittu soitettavaksi, lavalle on mentävä tuntui miltä tahansa. Ei voi jänistää viime metreillä, vaikka oma olo tuntuisi kuinka kurjalta.

Kuten Johnson ja Swindley (1996) totesivat, suurin pelko, mikä yleensä estää ihmistä tekemästä jotakin, on epäonnistumisen pelko. Kuten he toteavat, koskaan ei saisi pelätä epäonnistumista. Jos pelaa aina varman päälle, ei koskaan kehity. Sitä paitsi epäonnistumisesta voi oppia paljon. Elämää ja esiintymistä voisi verrata hedelmien poimintaan. “Jos tavoittelet parhaita, sinun täytyy joskus tasapainoilla tukalasti oksalla, koska juuri sieltä keräät runsaimmin hedelmiä” (Johnson & Swindley 1996, 25).

Kärsivällisyys

Johnson ja Swindley (1996) totesivat, että Roomaa ei rakennettu päivässä eikä rakenneta mestareitakaan. Hyväksi tuleminen missä tahansa taitolajissa vaatii kärsivällisyyttä, niin myös hyväksi esiintyjäksi tuleminen. On työskenneltävä lujasti ja koettava takaiskuja ja epäonnistumisia. Vastoinkäymisistä tulee oppia ja yrittää seuraavalla kerralla jälleen uudestaan.

Myös konserttipäivänä tarvitaan kärsivällisyyttä. Aikataulut saattaavat pettää tai jotakin muuta yllättävää saattaa tulla eteen. Vastoinkäymisiin on pyrittävä suhtautuman rauhallisesti ja on pyrittävä löytämään keino niiden ratkaisemiseksi. Tämä vaatii usein paljonkin kärsivällisyyttä.

Energian säästäminen

On selvää, että baarielämä (alkoholi ja valvominen) eivät kuulu konserttia edeltäviin

päiviin. Tämän lisäksi on kuitenkin syytä huolehtia yleisesti energian säästämisestä. Tämä voi olla hyvin henkilökohtainen asia mutta itse en alkaisi tekemään suursiivousta konserttipäivänä enkä konserttia edeltävänä päivänä. Siivoukseen käytettävä energia on huomattavasti tärkeämpää säästää soittotilanteeseen konserttilavalle! Olinkin kirjannut eräänä päivänä seuraavaa: “Yritän välttää tekemästä kauheasti mitään.” Minulla nimittäin oli helposti taipumus tuhata konserttiin tarvittava energia turhanpäiväiseen puuhasteluun juuri ennen konserttia.

8.4 Yleisiä huomioita valmistautumiseen ja esiintymiseen liittyen

Nauhoittaminen

Nauhoittaminen kannattaa aina. Kuten Päivi Arjaskin toteaa, nauhoittaminen antaa soittajalle realistisen kuvan omasta osaamisesta (Arjas 1997, 120-121). Joskus oma tunne soitosta voi olla hyvin erilainen kuin mitä nauha myöhemmin todistaa. Joskus soittaja saattaa itse olla aivan pettynyt soittoonsa mutta nauhalta kuunneltuna soitto kuullostaakin aivan hyvältä. Tai päin vastoin. Mutta yhtä kaikki, nauha ei valehtele. Nauha todistaa sen, että yhden juoksutuksen jääminen soittamatta ei välttämättä pilaa koko esitystä ja varsinkaan esityksen kokonaisuutta.

Esiintymisen harjoittelu

Esiintymistä on harjoiteltava. On harjoiteltava soittamaan vireytyneessä olotilassa ja yleisön läsnäollessa. Sellainen olotila ei nimittäin ole harjoitteluolosuhteissa kovin yleinen. Kuten Päivi Arjas kirjoittaa: “Esityksen kannalta on olennaista, että kaikki tuntuu tutulta” (Arjas 1997, 94). Allekirjoitan tuon täysin. Mitä tutumpi esiintymistilanne on kaikin puolin, sen helpompi on mennä esiintymään. Totesin myös sen, että asiassa kuin asiassa ensimmäinen kerta on aina jännittävä. Niin myös esiintymisessä. Esiintyminen on taitolaji ja sitä on harjoiteltava aivan samalla tavalla kuin mitä muuta taitolajia tahansa.

Muistiinpanoista käy ilmi, että vasta viidenteen esiintymiseen olin itse täysin tyytyväinen. Tämä ei tarkoita sitä, että neljä aikaisempaa esiintymistä olisivat olleet epäonnistuneita. Koin, että niissä kuitenkin oli vielä parannettavaa ja että pystyisin parempaan. Viidennestä konsertista en voinut sanoa samaa. Oli rehellisesti todettava, että en olisi osannut soittaa ainakaan merkittävästi paremmin. Pystyin siis parhaimpaani tuossa konsertissa. Ehkä jonkin yksittäisen väärän äänen olisin voinut soittaa oikein mutta muutoin täytyi todeta, että olin parhaimmillani.

Tämä kertoo siitä, että esiintymistä todella on harjoiteltava. Esiintymistilanne on niin erilainen kuin harjoitustilanne. Vaatii muutaman harjoituskerran ennen kuin pystyy yhtä hyvään suoritukseen konserttilavalla kuin harjoitushuoneessa.

Ajankäyttö

Jos aika loppuu kesken, etkä ehdi harjoitella tarpeeksi, on työ priorisoitava. Silloin on harjoiteltava ne asiat, jotka ovat tärkeysjärjestyksessä ensin. Jos teet valinnan, joka jättää sinulle liian vähän valmistautumisaikaa, on tiedostettava tuo valinta ja siitä koituvat seuraukset. Toisaalta tehdyistä virheistä pitää oppia. Seuraavalla kerralla kannattaa varata enemmän aikaa valmistautumiselle varsinkin, jos ajan vähyys yllätti eikä ajan tarve/vähyys ollut etukäteen arvattavissa.

Esimerkiksi ennen Liisa Pohjolan kurssia sain työtarjouksen ja otin työn vastaan. Tiesin, että se on harjoittelun kannalta äärimmäisen huono asia mutta päätin selvittää yhtälöstä tavalla tai toisella. Ja selvisin.

Fyysinen olotila

Valmistautuessa tuli ilmi, että jos tunnen oloni jännittyneeksi, menen helposti fyysisesti jäykäksi ja ajatus lyhenee. Alan ajattelemaan liian pieniä asioita, jolloin kokonaisuus kärsii. Tämä on hyvä tiedostaa. Jos tuntee itsensä jännittyneeksi, voi yrittää vapautua ajattelemalla tietoisesti isompia kokonaisuuksia, jolloin kenties myös jännitys vähenee.

Uskon kyllä, että jännitys ja epävarmuus kulkevat käsi kädessä. Toisin sanoen jos osaa hyvin, on helppo olla rento.

Valokuvaus

Valokuvaamisesta olisi hyvä huomauttaa etukäteen, jos ei halua konsertin aikana kuvattavan. Joku voi konsertin aluksi kuuluttaa, että konsertin aikana valokuvaaminen on kielletty. Eri asia on aplodien aikaan, silloin se ei ole niin häiritsevää.

Ainakin itse koin erittäin häiritsevänä, kun Helsingin konsertissa eräs henkilö kuvasi koko ensimmäisen osan ajan. Kameran laukaisuääni oli todella kuuluva ja se häiritsi keskittymistä soittoon.

Onnistumisesta yhdessä konsertissa

Onnistuneen konsertin jälkeen ei pidä yrittää toistaa edellistä, jo koettua onnistumista. Oikea tapa olisi hakea uutta onnistumista jotakin toista kautta. Helpommin ehkä sanottu kuin tehty. Vanhan toistaminen vangitsee kuitenkin liikaa eikä silloin ole todennäköistä, että onnistuminen tulisi samaa tietä uudestaan. Onnistumisen hakeminen uudella tavalla puolestaan mahdollistaa uuden onnistumisen saavuttamisen eri kautta kuin mistä vanha tuli. Tällöin mahdollinen onnistuminen on joka kerta uusi ja erilainen eikä soittaja pyri toistamaan samaa uudelleen – toisin sanoen kopioimaan vanhaa.

8.5 Itselle kootut ohjeet harjoitteluun juuri ennen esiintymistä

Toisen esiintymisprosessin yhteydessä olin kirjoittanut muistiin itse laatimani ohjeet itselleni harjoitteluun konsertin ollessa lähellä. Kokoan ohjeet vielä tähän osioon omaksi kokonaisuudekseen, jotta ne ovat helpommin löydettävissä.

- 1) Ei pidä harjoitella liikaa.
- 2) Soita koko teosta läpi useita kertoja ennen konserttia. Mielellään vaikka joka päivä kerran läpi koko teos. (En ollut tehnyt tätä vielä kovin paljon, siksi tällainen neuvo.)
- 3) Harjoittele vaikeita paikkoja rauhallisessa, jopa hitaassa tempossa. Näin saa varmuuden tunteen vaikeimpiinkin paikkoihin. Tempossa harjoittelua ei toki pidä kokonaan unohtaa.
- 4) Koeta pitää mieli rauhallisena koko ajan. Älä hermostu.
- 5) Käy musiikkia läpi mielessä. Paina erityisesti mieleen ne paikat, jotka vielä tuntuvat epävarmoilta.

8.6 Ohjeita harjoitteluun esiintymisten välillä

Seuraavanlaisia ohjeita sain vastaukseksi opettajaltani, kun kysyin harjoitteluohjeita meneillään olevalle konserttikiertueelle, jossa soitettava teos pysyi koko ajan samana. Tilanne olisi tietysti täysin eri, jos konserteissa olisi aina eri ohjelma. Silloin harjoittelu konserttien välillä täytyisi olla kenties paljonkin erilaista. Kaksi viimeistä ohjetta ovat itse laadittuja mutta liitin ne tähän jatkoksi, koska ne sopivat mielestäni myös harjoitteluun konserttien välillä.

- 1) Vältä liikaa harjoittelua. Harjoittele paikkoja, jotka tuntuvat epävarmoilta mutta älä yliharjoittele paikkoja, jotka jo osaat.
- 2) Soita teosta läpi rauhallisessa mutta ei kuitenkaan liian hitaassa tempossa. Saat luottavaisen mielen, kun myös tekniset asiat tuntuvat helpoilta.

- 3) Älä kuitenkaan menetä nopeutta sormistasi äläkä mielestäsi. Soita siis joitakin jaksoja myös tempossa.
- 4) Pidä mieli rauhallisena koko ajan. Älä hermostu.
- 5) Käy musiikkia läpi mielessä. Paina erityisesti mieleen niitä paikkoja, jotka vielä tuntuvat epävarmoilta.

8.7 Itselle koottu selviytymisopas liian kiireisten päivien varalle

Sattuipa prosessien väliin yksi varsinainen koetusten päivä. Samalle päivälle oli osunut kolme esiintymistä; ensimmäinen oli Mozartin konserton II osan esitys Uusi Helsinki -kvartetin mestarikurssin päätöskonsertissa. Tämän jälkeen oli taustamusiikkikeikka ravintolassa, josta oli puoli tuntia aikaa siirtyä Tampere-taloon Tampere Filharmonian konserttiin soittamaan. Tällöin oli jo itsekin mietittävä, miten selviän tuosta päivästä. Filharmonian keikkaa oli vielä edeltänyt pika-hälyytys levytyskeikalle samalla viikolla. Silloin aikataulu oli niin tiukka, etten edes saanut yhtään harjoitusta, vaan menin suoraan levytykseen oman stemmani kanssa. Siitäkin selvittiin kunnialla. Tästä päivästä, tai oikeammin koko viikosta, kehkeytyi itselle oiva selviytymisopas liian kiireisten päivien varalle.

- 1) Yritä nukkua paljon ja hyvin edeltävinä öinä. (Tämä ei onnistunut ainakaan tuolla viikolla.)
- 2) Syö hyvin mutta syö kohtalaisen vähän kerralla ettet väsähdä. Liha sopii mutta pienissä määrin.
- 3) Jos päivä on kiireinen, suunnittele se mahdollisimman tarkasti etukäteen. Voit toki muuttaa suunnitelmaa päivän aikana, jos tulee tarvis, mutta hyvä suunnitelma helpottaa toimimista paineen alaisena.

- 4) Varaa tarpeeksi aikaa tehdä asiat. Aikaa ei tarvitse olla paljon eikä liikaa mutta tarpeeksi.
- 5) Keskity aina siihen, mitä olet tekemässä juuri sillä hetkellä. Ole sataprosenttisesti läsnä siinä mitä teet. Ole hetkessä läsnä ja yritä aina parhaasi.
- 6) Tiedä kykysi ja rajasi. Älä ota liian vaikeita ja haastavia tehtäviä. Jos kuitenkin otit tehtävän, joka ylittää osaamisesi, älä odota itseltäsi huippusuoritusta. Jos et ole tehtävän tasalla, on tyydyttävä tasoon, joka itselle on mahdollinen saavuttaa. Haastetta tekemisessä täytyy toki olla mutta ei liikaa. Omien taitojen kanssa on tärkeää olla realistinen. On psyykkisesti tärkeää, että tehtävässä on mahdollisuus onnistua.
- 7) Osaa asiasi.
- 8) Helpottaa, jos saat liikkua päivän olematta riippuvainen muista. Tai ainakin mahdolliset yhteiskuljetukset ym. ryhmäsiirtymiset tulee olla järjestettynä siten, että aikataulu ei petä tällaisten asioiden vuoksi. Taksi on paras liikkumaväline kiireisenä päivänä.

9 POHDINTAA

Opinnäytetyön aiheen valinta ei tällä kertaa tuottanut ongelmia. Kirjoitettuani ensimmäisen opinnäytteen vuonna 2006 aiheesta harjoittelu, oli työn valmistuessa tilaus jatko-osalle jo selvä – ainakin omassa mielessäni. Olisi tuntunut työn jättämiseltä puolitiehen, jos en olisi tutkinut harjoitusprosessia ikään kuin loppuun saakka. Esiintyminen on luonnollinen jatke ja ikään kuin huipentuma sille usein kuukausien tai jopa vuoden kovalle työlle, joka on nähty teoksen valmistamiseksi.

Työn tarkoitus oli harjoitella valittu teos esitystä varten. Tämän jälkeen teosta tuli esittää useita kertoja. Kokemukset esiintymisistä tuli kirjata muistiin oppimispäiväkirja -tyyppisesti. Kirjaaminen tuli tapahtua kolmessa vaiheessa: esiintymiseen valmistautuminen, esiintyminen ja tunnelmat esiintymisen jälkeen. Muistiinpanot tuli analysoida jälkikäteen.

Työn tavoitteena oli esiintymisprosessien ja niistä kirjoitettujen muistiinpanojen analysoinnin avulla löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen. Tavoitteena oli saada selkeitä ohjeita ja neuvoja, mitkä asiat ovat merkityksellisiä onnistuneen esiintymisen kannalta ja toisaalta mitkä eivät. Varsinainen harjoitusprosessi oli rajattu työn ulkopuolelle mutta toki sen vaikutusta ei voinut tässä työssä täysin ohittaa. Onhan harjoitteluvaihe onnistuneen esityksen kannalta niin olennainen asia.

Olin valinnut harjoiteltavaksi teokseksi W.A. Mozartin pianokonserton Es-duuri. Valinta osoittautui oikein hyväksi. Tutkimusta varten harjoiteltava teos olisi voinut olla periaatteessa mikä vain, työn luonne olisi vain muuttanut muotoaan valitun materiaalin mukaan. Pianokonserton etuna oli teoksen laajuus sekä sen kamarimusiikillisuus. Jokin aivan lyhyt kappale olisi tehnyt esiintymistilanteista aivan toisenlaisen. Lähes puolituntisen konserton kohdalla lavalla vietettiin aina kohtuullisen pitkä aika. Tuolloin mahdollisesta alun hermostuneisuudesta oli ainakin teoriassa mahdollisuus päästä yli. Konsertossa oli kolme erilaista osaa, nopea – hidas – nopea. Tämäkin osoittautui hyväksi asiaksi, sillä viimeistään toisen osan rauhallisissa ja kauniissa tunnelmissa

saattoi itsekin vihdoon rauhoittua ja rentoutua. Ainakin hieman. Kamarimusiikillisuuden ehdoton hyvä puoli oli se, että lavalla ei tarvinnut olla yksin. Niin usein pianisti joutuu nimittäin esiintymään yksin. Tällä kertaa olin onnellisessa asemassa saadessani esiintyä solistisessa tehtävässä mutta soittajatovereiden kanssa.

Se, että olin itse tutkimuksen kohde, oli ehdoton edellytys työn onnistumiselle tässä laajuudessa. Esiintymisiä kertyi kaiken kaikkiaan kuusi ja niistä jokaisesta piti tehdä mahdollisimman tarkat muistiinpanot edellä mainituissa kolmessa vaiheessa. Tämä oli suuri työ enkä olisi voinut vaatia sitä keneltäkään muulta kuin itseltäni. Lisäksi työ sitoi aikataulullisesti lähes puoleksi vuodeksi. En olisi voinut odottaa keneltäkään muulta kuin itseltäni sitoutumista näin pitkäksi aikaa yhteen tiettyyn projektiin. Lisäksi tiesin, että tulen olemaan vaativa tutkimuksen kohteelle. Itseltä on helpompi vaatia enemmän kuin muilta. Tutkimuksen kohteen valinta osui siis oikeaan.

Työn tarkoitus toteutui suunnitellun mukaisesti. Minulla oli selkeä suunnitelma kuinka työ oli tarkoitus toteuttaa ja sen mukaan etenin. Suunnitelma oli hyvä ja looginen ja sen mukaan oli helppo edetä.

Oliko esiintyminen mennyt suunnitellun mukaisesti? Oliko esiintyminen mennyt sen mukaisesti, mitä olotila ennen esiintymistä antoi odottaa? Löysinkö korjattavaa eli tulisiko jotakin tehdä toisin? Olinko itse tyytyväinen esitykseen? Nämä olivat kysymyksiä, joita tuli pohtia esiintymisten jälkeen. Ensimmäiseen kysymykseen oli vaikea vastata, sillä ei kai esiintyminen voi koskaan mennä suunnitellun mukaisesti. Luulen, että en ollut ajatellut kysymystä ihan loppuun saakka sitä laatiessani. En tiedä, voiko esiintymistä varten laatia suunnitelman ja vain yksinkertaisesti toteuttaa sen lavalla. Itse en ainakaan näin toiminut. Sen sijaan kysymys oliko esiintyminen mennyt sen mukaisesti, mitä olotila ennen esiintymistä antoi odottaa, tuntui luontevammalta. Oli mielenkiintoista verrata omaa esiintymistä edeltävää olotilaa esiintymisen lopputulokseen. Tämä oli toki aina erittäin subjektiivinen näkökulma mutta se oli silti mielenkiintoinen. Vaikka oma olotila olisi ollut ennen esiintymistä äärimmäisen huono, ei esiintyminen useinkaan ollut huono. Esiintymisen lopputulos ei siis välttämättä ollut sellainen, mihin oma olotila ennen esiintymistä olisi voinut viitata. Itse sitä oli joskus vaikea uskoa mutta kuulijat olivat usein sitä mieltä. Lisäksi nauhoitin joitakin

konsertteja ja nauha todisti saman, mitä yleisö oli sanonut. Joskus olin aivan äärimmäisen häkeltynyt siitä, kuinka oma sanoinkuvailemattoman huono olo ei itsestään selvästi tarkoittanut epäonnistunutta konserttia.

Kolmanteen kysymykseen tuli vastauksia usein ja paljon. Kuten jo totesin, oli hienoa löytää ratkaisuja itse. Itsehän tuntee itsensä parhaiten ja tästä syystä itse on myös itsensä paras opettaja. Löysin muistiinpanojen avulla paitsi paljon korjattavaa myös useita ratkaisuja asioiden korjaamiseksi. Löysin paljon asioita, joihin tulee kiinnittää huomiota ennen konserttia ja paljon asioita, jotka ovat hyvin merkityksellisiä onnistuneen esiintymisen kannalta ainakin minulle. Esiin nousi myös monta asiaa, jotka voisivat auttaa esiintymiseen valmistautumisessa.

Kaikista kuudesta esiintymisestä vain yhteen olin itse täydellisen tyytyväinen. Tämä ei tarkoita sitä, että muut viisi olisivat olleet epäonnistuneita. Tämä yksi onnistuminen vain kohosi tasoltaan selvästi ylitse muiden oman tuntemukseni perusteella. Kukaan ulkopuolinen ei kuullut kaikkia kuutta esiintymistä, joten keneltäkään muulta en voi asiaa kysyä. Uskoakseni kaikki konsertit olivat kuitenkin onnistuneita – kukin omalla tavallaan. Yhdellä kertaa vain kaikki palaset lokahtivat paikoilleen ja konsertti oli elämyksellinen paitsi yleisölle myös soittajalle itselleen.

Työn tavoite, löytää tie onnistuneeseen esiintymiseen ja löytää keinoja onnistuneen esiintymisen saavuttamiseksi, toteutui hyvin. Löysin tien onnistuneeseen esiintymiseen ja lisäksi löysin lukuisia asioita, jotka auttoivat onnistuneen esiintymisen toteutumista. Onnistumista edesauttavat, tutkimuksen aikana esiinnousseet seikat kokosin Esiintymisprosesseista esiinnoussutta -osioon omaksi kokonaisuudekseen. Vaikka seikat on löydetty omakohtaisesti yhden ihmisen kautta, uskon että esiinnoukseista asioista voi olla hyötyä myös muille kuin minulle itselleni.

Lähdemateriaalin löytäminen tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen oli joskus haastavaa. Tutkimuksen aihe oli niin tarkaan rajattu, että lähdemateriaali oli valittava suurella huolellisuudella. Kohdassa neljä (4) ja erityisesti sen alaotsikoissa 4.2 ja 4.3 tukeuduin vahvasti Päivi Arjaksen kirjaan Iloa esiintymiseen – muusikon psyykkinen

valmennus. Muita käsissä olleita vaihtoehtoja olivat muun muassa Glenn D. Wilsonin kirja Esittävän taiteen psykologia, Anu Konttisen Panulan luokka, Mervi Kiannon Matka pianon soittamiseen ja Dolf Grunwaldin Anna persoonallisuutesi puhua. Etsin tietoa esiintymisestä myös useista puheviestinnän kirjoista. Niitä olivat Mari Aulangon Rohkeasti puhumaan Luonteva esiintyminen, Mari Aulangon Minä osaan sekä Marcus Bäckmanin ja Heikki Hämäläisen kirja Vaikuttava esiintyminen. Oma aiheeni oli kuitenkin niin yksityiskohtaisesti rajattu, että päädyin tukeutumaan lähes yksinomaan Arjaksen kirjaan. Päivi Arjas oli tekstissään niin asian ytimessä, että oli mielestäni turha sekoittaa hyviä ajatuksia kauempaa haetuilla. Glenn D. Wilsonin kirja Esittävän taiteen psykologia oli asiapitoisuudeltaan erittäin hyvä mutta sen anti tuntui omaan työhöni nähden aivan liian teoreettiselta. Oma työni oli hyvin käytännönläheinen – samoin kuin Päivi Arjaksen kirja ja siinä oleva teksti. Arjas oli ehdottomasti kaikkein lähimpänä omaa aiheitani kirjoituksissaan. Turhaan ei mielestäni Arjaksen kirjaa Iloa esiintymiseen – muusikon psyykinen valmennus pidetä edelleen alan suomenkielisenä perusteoksena. Hän on todella asian ytimessä; mitään kiertelemättä, mitään kaunistelematta mutta toisaalta mitään liioittelematta.

Kohtaan viisi (5) oli puolestaan ilahduttavan helppoa löytää lähdemateriaalia. Mozartista on kirjoitettu paljon ja jopa hänen pianokonserttonsa on mainittu kirjoissa usein omassa erillisessä osiossa. Pianokonsertoista on kirjoitettu jopa omia kokonaisia kirjoja. Luin monia teoksia ja suorastaan uppouduin niiden maailmaan. Mozartin elämä on täynnä mielenkiintoisia tapahtumia.

Sain opinnäytetyöstä itselleni paljon. Löysin sen avulla monta keinoa, joilla parantaa omaa esiintymistä ja helpottaa lavalle menoa. Toimin pianonsoiton opettajana, joten voin hyödyntää löytämiäni keinoja myös työssäni oppilaiden kanssa. Koen, että opinnäytetyön tekemisestä oli suuri hyöty niin minulle itselleni kuin tekemälleni päivätyöllekin. Eihän opettaja voi opettaa oppilailleen asioita, joista hänellä itsellään ei ole tietoa ja ymmärrystä.

Oppimispäiväkirjan avulla oma ajattelu selkiintyi. Muistiinpanojen avulla oli helppo löytää keinoja asioiden parantamiseksi. Joskus keksin ratkaisun ongelmaan jo samassa hetkessä, kun tuotin tekstiä (koskien kyseistä ongelmaa) vihkooni. Kirjoittaminen on

erittäin hyvä tapa selkiyttää ajatuksia ja ratkaista ongelmia. Paperilla oleva teksti on tietyissä tapauksissa aivan toisella tavalla konkreettinen kuin pelkät päässä olevat ajatukset. Joskus asia voi tietysti olla myös päin vastoin.

Jos vertaan kahta tekemääni opinnäytettä keskenään, huomaan, että kehitystä on tapahtunut neljän vuoden aikana. Vuonna 2006 painiskelin hyvin perustavaa laatua olevien asioiden kanssa, nyt pystyin paneutumaan hienosäätö-tyyppisiin asioihin. Tehokas, tuottoisa ja oikeanlainen harjoittelu on myös onnistuneen esiintymisen perusta. Onnistuneen esiintymisen peruslähtökohta on oikeanlainen harjoittelu. Ilman oikeanlaista harjoittelua ei voi odottaa onnistumista esiintymistilanteessa.

Ilman ensimmäistä opinnäytettä tämän työn tekeminen olisi ollut, jos ei mahdotonta, niin ainakin erilaista. Tulokset olisivat olleet varmasti ainakin hyvin erilaisia. En todennäköisesti olisi pystynyt löytämään avaimia onnistuneeseen esiintymiseen. Olen onnellinen, että tein tuolloin neljä vuotta sitten hyvin laajan ja perustavaa laatua olevan tutkimuksen harjoittelusta. Osittain sen ansiosta sain tästä työstä näin paljon irti ja pystyn hyödyntämään työn tuloksia vielä pitkän ajan päästä tulevaisuudessakin.

LÄHTEET

Aulanko, M. 1999. Rohkeasti puhumaan – Luonteva esiintyminen. 2. painos. Juva: WSOY.

Arjas, P. 1997. Iloa esiintymiseen – Muusikon psyykkinen valmennus. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Becker, M. & Schickhaus, S. 2005. Wolfgang Amadeus Mozart. Säveltäjäneron matkassa. Helsinki: Tammi.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.

Hildesheimer, W. 1984. Mozart. 5. painos. Helsinki: Otava.

Johnson, R. & Swindley, D. 1996. Päättä voittaa. Hämeenlinna: Karisto.

Konsertto. Hakusana teoksessa Otavan Musiikkitieto (toim. Isopuro) 1987. Helsinki: Otava.

Konsertto. Hakusana tietosanakirjassa Wikipedia. Päivitetty 1.2.2010. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://fi.wikipedia.org/wiki/Konsertto . Luettu 24.8.2010.

Korhonen, V. 1999. Hyvä kirjoittaja. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.uta.fi/laitokset/hoito/wwwoppimateriaali/luku1c.html>. Luettu 7.9.2010.

Maasalo, K. 1985. Mozart ja hänen pianokonserttonsa. Porvoo: WSOY.

Martin, M. & Heiska, H. & Syvälahti, A. & Hoikkala, M. 2009. Jännittäminen osana elämää – opiskelijaopas. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Saatavilla www-muodossa:<URL:http://www.nyyti.fi/Jannittajaopas_verkkoon_YTHS.pdf>. Luettu 31.8.2010.

Mäkinen, P. Arvioinnin menetelmiä. Päivitetty 31.12.2002. Julkaisussa Mäkinen, P. ym. Verkko-tutor. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/arvtav.htm#opp> .

Oppimispäiväkirja. Päivitetty 25.3.2004. Saatavilla www-muodossa: <URL:http://users.tkk.fi/sopinto/johdatus_kurssit/paivakirja_ohje.htm>. Luettu 7.9.2010.

Parakilas, J. 1999. 1700 to 1770s: The Need for the Piano. Teoksessa J.Parakilas ym. (toim.) Piano Roles, Three Hundred Years of Life with the Piano. New Haven: Yale university Press.

Peiponen, H. (toim.) Muokattu 9.5.2010. Kosketinsoitinten historiaa klavikordista flyygeliin. Saatavilla www-muodossa:
<URL:<http://www.kantti.net/sarjat/kosketinsoitinten-historiaa/5>>. Luettu 24.8.2010.

Rosenlund, H. 2006. Tie tehokkaaseen harjoitteluun. Pianistin kahden harjoitteluprosessin kertomaa. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Rowland, D. 1998. Pianos and pianists c.1770-c.1825. Teoksessa D. Rowland (toim.) The Cambridge Companion to the Piano. Cambridge: The Press Syndicate Of The University Of Cambridge.

Vakkuri, K. & Ikäheimonen, R. 1997. 2. painos. Luova äly. Luovuuden monet kasvot. Posternet.